957

NEMZETI NŐNEVELÉS

KIADJA

AZ ERZSÉBET-NŐISKOLA TANÁRI TESTÜLETE.

BERTA ILONA KÖZREMŰKÖDÉSÉVEL

SZERKESZTI

SEBESTYÉNNÉ STETINA ILONA.

XXXIV. ÉVFOLYAM. 1913. V—VI. FÜZET.

Május—június.

BUDAPEST.

FRANKLIN-TÁRSULAT KÖNYVNYOMDÁJA.

TARTALOM.

		Lap
I.	A női választójog kongresszusa. A szerkesztő	185—186
II.	Egységes leányiskolák. Szigethy Karolina	187—190
III.	Női ideál. Kántor Irma	191—197
IV.	Modern fiatal lányok. Cselényi Julia	198—204
V.	A polgári leányiskolák továbbfejlesztése. Relkovič Míta	205—216
VI.	A finnek Luciferje. Sebestyén Irén	217—227
VII.	Az iskola reális tárgyai és az idealizmus. Binder Laura	228—236
VIII.	Virágos iskolák. Dirner Adél	237—240
IX.	**Külföldi lapszemle.** Dr. Schmidt Mária	241—245
X.	**Nőnevelési szemle.** A női választójog kongresszusa. — A bécsi Adria-kiállítás. — A nyomorék gyermekek új otthona. — Özv. Nendtvich Gusztávné síremléke. — Fürdői kedvezmények a M. D. E. tagjainak. — Londonba utazók	246—251
XI.	**Irodalom.** Békefi emlékkönyv: Írták tanítványai. — Dr. Máday Andor: A háború és béke szociológiája. Sz. G. — «Kultura és Tudomány.» A Franklin-Társulat vállalatában	252—254

☞ *Tisztelettel kérjük folyóiratunk t. előfizetőit s* ***az iskolákat és egyesületeket,*** *melyek folyóiratunkat járatják, hogy az előfizetési pénzeket* ***egyenesen kiadóhivatalunkba (István-út, Erzsébet - Nőiskola)*** *szíveskedjenek küldeni. A közvetve beküldés által az úgy is csekély előfizetési díj jelentékenyen megkevesbedik. Reklamációkat* ***díjtalanul*** *csak a füzet megjelenését követő hónapban teljesítünk. A folyóirat régi évfolyamai még kaphatók a kiadóhivatalban.*

A *„Nemzeti Nőnevelés“* megjelen (az iskolai nagy szünet idejét kivéve) havonként három nyomott ívnyi terjedelemben.

Előfizetési díj: egész évre 4 kor.

Csak egész évre nyitunk előfizetést; de az előfizetési összeg két részletben való lefizetését is elfogadjuk.

Az előfizetési pénzek a *„Nemzeti Nőnevelés“* címe alatt az Erzsébet-Nőiskolába (István-út 93. sz. a.); a folyóirat szellemi részét illető közlemények Sebestyénné Stetina Ilona szerkesztőhöz (VIII. ker., Rákóczi-tér 4. sz. a.) küldendők.

NEMZETI NŐNEVELÉS.

XXXIV. ÉVFOLYAM. 1913. MÁJUS—JÚNIUS. V.—VI. FÜZET.

A NŐI VÁLASZTÓJOG KONGRESSZUSA.

Június 15-én sereglenek össze Budapesten a világ minden részéről azok a lelkes nőapostolok, kik a nők polgári jogainak teljességéért az aktív és passzív választójognak a nőkre való kiterjesztéseért küzdenek.

Magyaros, szives vendégszeretettel mondunk nekik «Isten hozot»-tat s a lelkes munkásságuk iránt érzett tisztelettel üdvözöljük mindnyájukat. Ha nem tartozunk is a női szavazatjogért küzdők táborába, el kell ismernünk, hogy az ő lelkes munkásságuk minden asszony — sőt hozzátehetjük minden ember — érdekeiért folyó önzetlen küzdelem. A társadalmat jobbá, nemesebbé hiszik tehetni, ha a nagyobb — eddig úgy írták a szebbik — felét állampolgári jogokhoz segítik. Lehet-e hogy sikert és áldást ne kívánjunk munkásságukra?

Mi, magyar tanítónők, mikor a nemzeti kultúra javára végzett munkánkkal tiszteletet és megbecsülést szerzünk magunknak és nemünknek, hallgatólag ugyanazt a célt szolgáljuk. Az értékes női munka a választójogért küzdőknek legjelentősebb argumentuma. Ha minden magyar asszony kötelességeinek hű és pontos teljesítésével, ha minden magyar tanítónő, hivatalnoknő és munkásnő ezzel a becsületes kötelességtudással küzdené végig az életet: csaknem annyit tehetne a női jogok kiküzdéseért, mint az agitációt lelkesedéssel folytató apostolok bármelyike. A kétféle küzdelem csak együttes hatásában segítheti a nők ügyét, — mely az egész emberiség ügye — diadalra.

Érdeklődéssel és rokonszenvvel kell azért nekünk dolgozó asszonyoknak a választójogért fáradozók munkásságát megfigyelnünk. Mi talán «a jobbrészt választottuk», midőn csendes sze-

rény munkánkkal szolgáljuk családunkat, nemzetünket. De tisztelet és hála illeti azokat, akik mindnyájunkért küzdenek, gyakran az őket meg nem értő nagyközönség ellenérzését híva ki maguk ellen.

A nálunk összesereglő kiváló vendégek különben a választójogért küzdők mérsékeltebb és így rokonszenvesebb táborából valók s így természetesen igen szives fogadtatásra fognak itt találni, mire az angol túlzók teljességgel nem számíthattak volna. Munkarendjük, melyet lapunk más helyén közlünk, őszinte, komoly tevékenység tervét tárja elénk.

Mikor a magyar tanítónők nevében üdvözöljük e kitünő asszonyokat, kik oly messze idegenből keresték fel hazánkat hogy eszméiket itt is terjesszék s küzdelmeikhez a kongresszus munkásságából új erőt merítsenek: hálásan köszönjük nekik, hogy összejövetelük helyeül épen hazánk fővárosát választották. Köszönjük ezt azért a rokonszenvért és megtiszteltetésért, melyet választásukkal kifejezésre juttattak és köszönjük azért is, mert nekünk a mi külön államiságunkról tanúságot tenni alkalmat nyújtottak. Bár sikerülne nekünk kulturánkról, haladásunkról és nemzeti erőforrásainkról kedvező képet tárni eléjük, hogy ne csak megismerjenek, hanem meg is szeressenek bennünket.

Ezzel a vágyakozással nyújtjuk kezünket üdvözletül a kedves vendégek felé s kivánunk munkájukra áldást és sikert!

A szerkesztő.

EGYSÉGES LEÁNYISKOLÁK.

Ma, mikor a polgári leányiskolák tovább fejlesztésének kérdése foglalkoztatja a tanügyi köröket, mikor a felsőbb leányiskolák újra szervezése a legégetőbb szükségnek mutatkozik, mikor általános a panasz, hogy a leánygimnáziumok túlontúl mértékben terelik elméleti pályákra a leányokat, holott az élet a nők gyakorlati pályákon való intenzivebb munkálkodását követeli: legalább is időszerűnek látszik, ismételten szót emelni a középfokú leányiskolák alsóbb osztályainak egységesítése mellett.

A gondolat nem új. A polgári és felsőbb leányiskolák tanterve a régi, 1887-ben kibocsátott tantervekben — a felsőbb leányiskolákban kötelező francia nyelv kivételével — az 1—4 osztályokban teljesen azonos volt. A polgári leányiskolából a felsőbb leányiskolába bárki nehézség nélkül átléphetett, ha a francia nyelvből követelt vizsgálatot letette. Az újabb tantervek ezt az egyenlőséget teljesen megszüntették s arra törekedtek, hogy a két iskola célkitüzésében mutatkozó különbséget mind jobban kiélezzék.

Az 1896-ban az «Orsz. Nőképző Egyesület kezdeményezéséből létesült leánygimnázium, melyet a gimnáziumi magán tanfolyamok, majd később az állami (Andrássy-úti) és a székesfővárosi (váczi-utcai) leánygimnáziumok követtek, vagy a felsőbb leányiskolák négy osztályából toborzották tanítványaikat, vagy — mint a Nőképző gimnáziuma — az első osztálytól kezdve teljesen új tantervvel léptek életbe. A latin nyelvet valamennyi iskola az V. osztálytól kezdve kezdte tanítani, csupán a Nőképző egyesület tett kísérletet felsőbb kívánságnak engedve az utolsó

négy év óta a latin nyelvnek az első osztálytól való tanításával.* Teljes joggal hivatkozhatott tehát az egyesület alapos tapasztalataira, midőn legutóbb a közoktatásügyi minisztert arra kérte, hogy a latin nyelvnek az V. osztálytól való tanításának megkezdését újból engedélyezze.

A kísérletezés közben szerzett tapasztalatok arra a meggyőződésre vezették a Nőképző egyesületet, hogy a különböző iskolákból a gimnáziumba, esetleg más magasabb iskolákba való átlépést a leánynövendékek és különösen a vidéken lakó szülők érdekében meg kell könnyíteni. Ezért már négy év előtt olyan tervezetet dolgoztatott ki a különböző fokú iskoláinál működő tanári testületekkel, mely a leányközépiskola négy egységes alsó osztálya felé helyezi: 1. az általános műveltséget nyujtó négy felsőbb leányiskolai osztályt; 2. az egyetemre előkészülő gimnázium négy felső osztályát, és 3. a szakképzést nyujtó felső kereskedelmi iskolát. A többi szakiskola különben is az egységes négy alsó osztály elvégzése után veszi fel tanítványait (tanítónőképzők, nőipariskolák).

Gr. Zichy János vall. és közoktatási miniszterhez nyujtotta be 1911-ben a nevezett egyesület az egységes leányközépiskolák létesítése érdekében szerkesztett emlékiratát. Ugyancsak Zichy minisztertől kérte a Magyarországi Nőegyesületek szövetsége is 1911-ben Brassóban tartott közgyűlése határozatából a leányközépiskolák négy alsó osztályának egységesítését, azzal okolva meg kérelmét, hogy ez az egységesítés az államnak is érdekében állana, mert az alsó fokon csökkentené az iskolák sokféleségét; megkönnyítené az egyik iskolából a másikba való átlépést s későbbre halasztván a pályaválasztás kérdését, megszüntetné a szülők sok kínos tépelődését, lehetővé tevén, hogy gyermekük 14 éves korában válasszák meg a már kibontakozott tehetségnek leginkább megfelelő iskolát.

Zichy János minjszternek tetszett a gondolat s a kérvénye-

* A latin nyelv tanításának kérdésével folyóiratunk behatóan foglalkozott az 1907. évi 8.—9-ik füzetében.

ket benyujtó küldöttségeknek megigérte, hogy a dologgal komolyan és szeretettel foglalkozni fog. Hogy ezt valóban meg is tette, az kitünik abból, hogy az Orsz. Közoktatási Tanácsot szólította fel, miszerint Révy Ferenc felsőbb leányiskolai főigazgató előmunkálatai alapján * foglalkozzék a szóban forgó reformmal.

Zichy Jánost az áldatlan politika arra indította ugyan, hogy ott hagyja miniszteri székét. Nőnevelésügyünk szerencséjére azonban Jankovich Béla miniszterben is a legteljesebb jóakarat él a nőnevelés javára váló üdvös reformok végrehajtására. A nála tisztelgő nőegyesületi és női iskola-küldöttségek előtt többszörösen kifejezést adott annak a gondolatnak, hogy a magyar leányok helyes irányú képzettségében a magyar genius fennmaradásának legerősebb biztosítékát látja. Megnyugvással várhatjuk tehát az óhajtott reformok megvalósulását.

De megnyugvással tekinthetünk a több oldalról sürgetett reformok sorsára azért is, mert az Orsz. Közoktatási Tanács szűrőjén fog az keresztülmenni. Az «Orsz. Közoktatási Tanács» hazánk legkiválóbb tanügyi férfiaiból összeválasztott testület, mely a magyar közoktatás fejlesztésére az utolsó 40 év óta mindig a legüdvösebb hatást gyakorolta. A legmagasebb nézőpontból fogván fel minden megoldásra váró részletkérdést, a magyar nemzeti kultúra egységes érdeke szerint, a leghiggadtabb megfontolással dönt és alkot minden esetben. Hisszük, hogy ezzel az itélete alá bocsátott kérdéssel is szeretettel fog foglalkozni s a legbölcsebben oldja meg a több oldal ról összefonódó érdekek szálait.

A Közoktatási Tanács itéletébe vetett feltétlen bizalmunk ellenére is szükségesnek tartanók azonban, hogy a reform érdekében tartandó tanácskozások során a kezdeményező egyesületek (az Orsz. Nőképző Egyesület és a Magyarországi Nőegyesületek Szövetsége) képviselői vagy küldöttei meghallgatást nyerjenek, illetve a tanácskozásokra, mint szakértők meghivassanak. A mél-

* Lásd a «Pesti Hirlap» 1913 április 11-iki számában a «Nőnevelés reformja» című közleményt.

tányosságon kívül a célszerűség is megköveteli, hogy a nők érdekében ne határozzanak a nők nélkül, mert kétségtelenül a nők ismerik legjobban saját bajaikat, saját óhajtásaikat, saját szükségleteiket. Mivel ez a kérdés igazán nem tisztán pedagógiai kérdés, hanem valóságos *nőkérdés* is, ennek megoldásában a nőknek szót kell engedni. Hisszük és reméljük, hogy ez valóban meg is fog történni.

Budapest. *Szigethy Karolina.*

NŐI IDEÁL.

«Ki nem kormányoz még,
Csak uralkodik . . .
A nőről próbáltam én is képet írni.»

Hol ősibb a föld s tisztább a kultura, mint ahol én élek, ott közelebb érez a szív ura Istenéhez, ah! oda csak álmodozni téved nagynéha messziről a lélek; ott igazán birtokosa már életében lelkének az ember, mert hinni tud az Istenben törhetetlen hittel.

Ott finoman kikristályosodott emberi lelkek gondolkodnak a lét és nem lét nagy kérdéséről, lényükkel mélyen belekapcsolódnak az istenvilág vakító fényességeibe. S hol a logikusan, rideg számokban gondolkodó tudós megáll következtetéseivel — az isten ajtaja előtt, hogy az örök semmiségbe sülyedjen — az igazi költő részére az ihletség pillanataiban van egy parányi rés, — a sejtés — amelyen át mélyebb pillantást vethet az örök élet felé, amelyen át halálugrás nélkül juthat el lelkével a szellemvilág régióiba.

Napokként tűnnek fel előttünk, ők a kiválasztottak az örök fejlődés végtelenjéből. S én megcsodálom őket, mert ők viszik előre a világot. Érteni akarom őket, hozzájuk szeretnék, hozzájuk akarok emelkedni. Nehezen megy. Sokszor meglankadnak az evezőtollak lelkem szárnyaiban, fáradtan hullok vissza önmagamba; csak csüggedni nem tudok, a bennem élő örökerejű hit új életre serkent s világosan tudatára jövök annak, hogy minden tisztán átérzett gondolat, bár parányi porszem az öntökéletesítés munkájában, de mégis nagyjelentőségű érték a lelki élet kiépítésében.

Ott messze az őskulturföldeken régebben él az ember a szellemi művelődés légkörében és az érzékennyé lett, megnemesedett lelkek megértek az emberi fajt előrevivő, istenlényéből levált szikrák befogadására, új, haladottabb eszmék kinyilatkoztatására.

Az igazságok csakis akkor kelhetnek életre az ember lelkében, ha a lélek elérte a befogadó érettség fokát. Fejlődés van tehát nemcsak a szervesvilág birodalmában, de fejlődés van a psziche az «én» a lélekvilágában is, még pedig végérvényesen és félremagyarázhatatlanul. A lélek nem megállapodott valóság, hanem fejlődő szubstancia s a fejlődés már az egyénen is észrevehető. Az istenhez a hit igazságain keresztül fejlődik, érkezik el. A hit különös képessége, adománya a léleknek, amely energiáját az örökélet forrásaiból meríti. Ezen állítást igazolja az emberiség lelkének véres, nehéz vergődése a dualizmus és monizmus kemény kősziklái között. Ez a küzdelem soha meg nem szűnő.

A lelki küzdelmek hangtalan zaja, az evolució teljes szépségében kibontotta a női lelket is az elfogultság és az előítéletek mereven zárt korlátaiból, hogy munka és lemondások árán szerzett komoly tudás alapján fölemelkedhessék az öntudatos haladás és tiszta hit magaslataira, ahonnan szépjeltekintve olyan szép, olyan fenséges az élet a maga valóságában ezernyi apró örömével és mérhetetlen nagy szenvedéseivel.

Merengve pihen meg gondolatom a dresdeni képtár Sixtusi Madonnáján. Alázatos szívű, igaz keresztény művész ecsete teremtette meg e képben a kereszténység női ideálját — az istenanyaságban — az élet valóságának mélységes vonatkozású szimbolumát. Rafael Santit a teremtő erő, hit, mély vallásos áhitata ihlette művésszé. Tehetségének nagyságába beleszédülünk, lezárulnak szemhéjaink, hogy érzésvilágunkkal egy percre megközelíthessük a teremtés pillanatait, hol a vallásos művészet gyönyörmámorától másodpercekre tehetetlenekké leszünk s közelebb vagyunk a túlvilághoz, mint a földi léthez.

De vonjuk el lelkünket a vallásos áhitat bűvköréből s

tekintsünk profánszemekkel a Madonna-képre. Szelíden mosolygó boldog anya a renaissance nője, korunk határaiba is benyuló női ideál. Meleg anyai érzéssel tartja karján gyermekét. Az anya szeméből gyöngéd szeretettel védett gondtalan otthon nyugalma sugárzik ki — benne alszik még a női lélek, a mesék és álmok csalóka, délibábos világában szunnyadozik. De a gyermek ártatlan szemében már a jövő igérete ég.

A derült egű Itáliából s a barokkosan nehézkes szász fővárosból a norvég partok felé esik révedező tekintetem. Sűrű, ködös, glecserektől tépett fjordos partok mögött új napot látok felkelni. Ibsen szellemóriását. Világosságban élő lelkében született meg oly gyönyörűen az öntudatra ébredő női ideál, Nóra, korunk asszonya. Sejtésszerű finomsággal, gyöngéden ráérez Ibsen az elnyomott, lelki kiskorúságban sínylődő női lélek fájdalmára, égő sebére; meghallja szakadozott hangokban előtörő jajkiáltását — segítségére siet, hogy fenkölt szellemével szövétneket gyújtson az ébredő új korszak nyomasztó homályába a bizonytalanul járók számára.

Az olasz renaissance derűsen csillogó s a norvég partok szürkés ködéből feltörő napok fénye szűrődik össze lelkem mélyén, hogy mint fényszóró, glóriáját rávetítse arra az ideálra, akit én a nőről alkottam magamnak.

Teljes pompájában virágzik körültem az élet. Soha ilyen káprázatot! Visszafojtott lélekzettel kutat, keres művészecsetem az élet izzón égő színhalmazaiban — találó színeket keresek női ideálom, az én Madonnám megfestéséhez.

... Az anyaság ős érzése s vele kapcsolatban a családi tűzhely varázsa, ma is fogva tartja a nőt, mint az első asszonyt, ki gyermeknek életet adott. Az élet erős, elszakíthatatlan szálai fűzik a nőt az anyaság állapotához, az öntudatlan öntudat, hogy benne és általa újul meg a világ.

Az én Madonnám arcáról eltünt a gyermeki báj, nem álmodozik már káprázató semmiségekről, mert az élet igazságai több nyönyört nyujtanak neki. Eltünt a szemekből a naiv tudatlanság s azokból most már az élet tapasztalataival megmért

mélység sugárzik ki. Kétségtelenül igaz, hogy a családi tűzhely ma is valódi szentélye a női léleknek s az igazi nő csakis az otthonban találhatja meg a saját számára a megillető helyet, még akkor is, ha talán ragyogó tehetségei vagy egyéb életkörülményei hivatást követelnek, avagy biztosítanak a számára. A kettő azonban összeegyeztethető, a hivatást teljesítő nő fényesen tudja megoldani a családi élet szövevényes problémáit is.

Mm. Helen Lorin Grenfell, ki mint tanítónő kezdte pályafutását az Egyesült-Államok Colorado nevű köztársaságában nyolc évig volt vallás- és közoktatásügyi miniszter. Coloradó állam közoktatásügyi viszonyairól elragadtatással beszél egy európai nagynevű politikus, ki épen ezen ügyek tanulmányozása céljából utazta be Északamerika köztársaságait. A miniszternő férje pedig rajongással szól feleségéről s imádattal gyermekei anyjáról.

Az öntudatosan élő nő beleszövi önmagát, lelkének tiszta harmoniáját a családi élet képeibe, hogy minél jobbá tegye a rábízottakat. Ő már ismeri az életet, tisztán látja, érti annak nehézségeit. A madár anyja is megjárja a mindenséget, hogy fiait táplálhassa, fölnevelhesse, s kinek jutna eszébe ezen gáncsolva gondolkodni s rossz anyának tartani, mert fiókáiért szárnyaival megméri a végtelent, megküzdve a levegő minden veszedelmével. Csak az embernőnek, az eszes lénynek ne legyen szabad szembe nézni az élettel? Minő nagy tévedés a felfogásban. A nő lelke is élni, nőni, fejlődni akar, a küzdelmekben szerzett tudással, megismeréssel akar eljutni az ég magasságáig. A tudás által csak jobbá lesz a lélek. Csak a tudatlanság hozhat rám veszélyt. Vannak már kiváló nőink, akik tudásukkal az égig szárnyaltak: Sonja Kowalewska a stockholmi egyetem híres matematikusa, Mm. Curie a Sorbonne büszkesége, Mm. Dieulafoy perzsa régiségkutató, vagy a magyar dr. Torma Zsófia kiváló régészünk, akinek nem késett a külföld már akkor elismeréssel adózni, amikor még Magyarországon komolyan figyelemre sem méltatták. Ezek a nagynevű nők fényesen beigazolták, hogy az Istentől rájuk bízott talentumokat nő létükre is

nagyszerűen értékesítették az emberiség javára és saját lelkük növelésére.

Nem vagyok egy véleményen Rousseautól napjainkig azon gondolkodókkal, akik a kulturát az emberiség szempontjából károsnak véleményezik. Lehetnek és vannak is társadalmunknak ferde kinövései és nagy hibái, de ennek az az oka, hogy az életet rossz látószögből nézzük, azaz tisztán az egyik nem, a férfi érdekeinek szempontjából itéljük meg. Az életet egyenes szög alatt, szembe kell néznünk, ha világosan akarunk látni, még pedig az emberiség, mint faj szempontjából. Itéleteinkben is a faj s nem pedig a nemek különféleségét kell alapul vennünk. A kultura látszólagos degeneráló hatásának ez tehát az oka. Műveltségünkben, az egyik nem elnyomása által még nem érkezhettünk el oda, hogy énünknek teljesen urai legyünk, azaz, hogy kellő fegyelmezettséggel le tudjuk győzni szenvedélyeinket akkor, amikor azok káros következményeket vonhatnak maguk után. Ma még valószínűtlennek látszik az emberi szellem ekkora fokú tökéletessége, de minden jel arra mutat, hogy be fog következni.

A nő finomabb lelkiismeretével intuitive helyesebben értelmezi az életet. Nem elitél, de megért, nem megbocsát embertársának, de elviselni tudja őket. Ez a helyes látása az életnek. Jogrendünkből, erkölcsi felfogásunkból és társadalmi szokásainkból hiányzik az okosan gondolkodó nő tiszta itélete. Pedig az élet gyönyörű igazságának megismeréséhez joga van a nőnek is, mert keresztül örüli, keresztül szenvedi azt.

Az elmult korok madonnái csak az érzelmek bizonytalanul emelkedő és sülyedő hullámain élnek. Lelkük árnyékba visszavonultan vegetál, hogy évszázadokat töltenek el így — gyermeki életre kárhoztatva. De ime oszladozni kezd körülöttünk a homály, megszakadnak az egünket sötéten beborító felhőrétegek s a nagy szellemek világító napjának fényét érezzük felragyogni lelkünkben. Eltünnek a Korán szuráiból hozzánk átsuhanó kisértetek, kik azt susogták a fülünkbe, hogy a nőnek nincs lelke. Magunk előtt látjuk élni az önmagára eszmélő nőt, aki meg-

érezte lelkét és fölébredt a megértés fényénél gyermekálmaiból. Maguktól szétporladtak a bilincsek, elkorhadtak már a nő lelkét körülvevő korlátok; egyéni életet élve a nő, odaadja lelke nagyszerű kincseit az emberiség oltárára, hogy gazdagitsa vele a közvagyont.

Vállvetve hordja a férfival a követ a tökéletesedés útjára, amelyen át Istenhez akar eljutni. A lelkével a nő is az Istennek tartozik, felelőséggel pedig önmagának, mert megérett a szabadságra. A szabadság azoknak a jussa, akik élni tudnak vele és annak az embernek van a legnagyobb szabadsága, aki legkevesebbet enged meg önmagának.

Az emberiség minden törekvésének Isten megértésében kell összpontosulnia, hová a világosabban érző egyesek nyomán a tömegeknek is el kell jutniok. Ebben a nagyszerű munkában akar résztvenni a nő saját egyéni képességeivel.

Az emberiségnek a szellemi élet felé törekvésében a női léleknek igen fontos szerep jutott osztályrészül. Az ő lelkén keresztül fejlődik és tökéletesedik testileg és szellemileg egyaránt az emberiség, mert nem vész el az emberi idegrendszerbe felvett egyetlen rezgés sem a lélekre nézve. Egy magunkban eloszló mosoly vagy visszafojtott sóhaj lenyomódik a lélek arculatára hívebben, mint a fény az érzékeny lemezre, s a női lélek, mint a legfinomabb szubstancia gondosan felfog, magába zár és megőriz minden érzelmi változatot. Erről csak az öntudat alatt az öntudatlanban nyugvó képzetek sokasága tudna beszélni.

Ki tudja, hová fejlődött volna már az embervilág, ha az emberiség egyik felének, a nőnek nem kellett volna elnyomatottságban élnie. Közelebb lehetnénk már az éghez s a föld az öntudathoz minden jelenségeivel együtt. Mennyi ki nem fejlesztett erő, tehetség pazarlódott el az emberiség életútjain és süllyedt vissza a végtelen idők feneketlenségeibe a játékszernek, csecsebecsének tekintett asszonyok lelkéből.

A jelenkor asszonya öntudatosan érző szíve és gondolkozó lelke a családi életnek, hisz a nagy világ csak azért tárult ki a nő előtt teljességében, hogy annál erősebben gyüjtse össze az

élet melegét az otthon számára, hogy annál mélyebbé tegye a család jelentőségét az egyén szempontjából, lelkéből tartalmat adva az otthon fogalmának, erőt merítve hozzá rendíthetetlen hitéből, amelyet aranytisztára edz az élet a világjáró nő lelkében.

Nóra, kit nem tanítottak meg a hit igazságainak ismeretére, bizton megtalálja azokat künn az élet tengerén, hol küzködő hajóján megtanul imádkozni jámboran és alázatosan, hogy aztán lelkiekben fölmagasztosulva emelkedhessék az igaz útra, hol még a sorscsapások és csalódások súlyát sem érzi, ha az Isten arcába tud tekinteni, mint a bölcsen élő hindú asszony. A kétségek sötét fénynélküli útvesztője csak azok számára létezik, akiknek nincs hite.

Korunk öntudatra ébredt nőjében tisztábban, erősebben él a hit, mert a nagy renaissance művész vallásos áhitatát a nő a lelkébe fogadta, leszállott annak mélységeibe, hogy feljuthasson a magaslataira az ébrenlét óráiban.

Ilyformán szűrődött össze a dél és észak napjának fehér fénye lelkem fénygyüjtőjébe, hogy onnan ismét, mint reflektor reá vetíthessem a fénynyalábot arra a Madonna-képre, akit én alkottam magamnak a nőről, kinek a szeméből mélységesen ragyogó színekben sugárzik ki az élet, mert lelke a millió lapra csiszolt fénytörő prizma végtelen színekre bontotta azt.

Az én madonnám is fönt van a piedesztálon,
Az én madonnám nemesen egyszerű,
Homloka, arca glóriától tündöklően fényes
Égő két szemében hittel él a lélek.

Győr. *Kántor Irma.*

MODERN FIATAL LÁNYOK.

Marcel Prévost «Lettres à Françoise» c. regénye nyomán.

Előre bocsátom, hogy a «modern» szót az igazi, vagyis a legjobb értelmében veszem. Tehát nem azokról az ideges, csupán hangulatok hatása alatt álló, műveltségükben felületes és ízlésükben exaltált lányokról fogok beszélni, akik általában a maguk számára foglalják le a «modern» jelzőt. Akik közönnyel viseltetnek minden iránt, ami tradició s rajongnak mindenért ami új, anélkül, hogy akár a régi, akár az új dolgokkal szemben az igazi értékről fogalmuk volna. Hisz ilyen «modernek», akik vagy hamis mértékkel mérnek, vagy épen minden öntudatos kritika nélkül fogadják el az új, a divatos dolgokat: minden időben voltak. Annyira nem szeretem ezt a tipust, hogy amidőn a helyes értelemben vett modern lányról akarok szólni, őt nem ezek ellentéteképen fogom megrajzolni, — bár ez volna a legkönnyebb — hanem rajzom hátterébe odaképzelem az anyját, az előző generáció értékes képviselőjét, akitől szintén sokban különbözik ugyan, de akihez mégis sok köze van, mert a tőle nyert örökséggel kezdi meg pályafutását. S mivel már most közelebbről akarom meghatározni a modern fiatal lány képét, mindjárt ezen az örökségen kezdem. Az én fiatal lány-ideálom ugyanis testileg egészséges, éleseszű, tudnivágyó és öröklött szívjósággal bir. Ez az az alap, amelyen kialakul az az eszmékben gazdag, munkában erős, irányításban öntudatos élet, amelyet a kora — modernsége — szánt neki.

A századforduló ugyanis nagy előnyöket hozott a nő számára: szabadabbá, tiszteltebbé, hasznosabbá tette, de nagy igé-

nyeket támaszt vele szemben. A társadalmi bajok orvoslását, főleg a jövő nemzedéket érintő problémákat az ő közreműködésével akarja megoldani.

A modern fiatal lány tehát első sorban tisztában van azzal, hogy a jövőben neki jelentős szerepe lesz. Akár férjhez megy, akár nem. Azt is tudja, hogy erre a szerepre jól fel kell készülnie eszmékkel és praktikus tudnivalókkal egyaránt. Mit tegyen tehát? Bízza-e magát teljesen az anyja vezetésére? Hisz az, legyen bár a legjobb feleség, anya és háziasszony, eszményeiben mégis csak az előző generációval tart. Ezek az ideálok pedig azóta erőben és számban megnövekedtek, a praktikus eszközök pedig még sokkalta nagyobb változáson mentek át.

Az iskolában, nevelőintézetben sok hasznos dolgot tanul a fiatal lány, de az «élet művészeté»-nek még nincs tanszéke. S a dolgok rendes menete az, hogy élet követelményeivel szemben a nevelés csak lassan törleszt, de mindig hátralékban van. Az élesen látó fiatal lány azonban, amint mondám, fel akar készülni, meg akarja alapozni harmonikus fejlődését. Tudni akarja, hogy milyen vonatkozásban legyen az őt körülvevő dolgokkal. S mivel éleslátó s az ösztöne megbízható, nem kell félteni: helyesen fog kialakulni az emberekkel való érintkezés közben. Igen ám, csakhogy ez több-kevesebb időveszteséggel jár s a mi modern lányunknak a többi közt az az ismertető jele is megvan, hogy pompás életkedv lakozik benne, mely fájlalja az időveszteséget.

A fent említett regény kis hősnője, Françoise, mert ő az, akiről ezt a bevezető kis vázlatot rajzoltam, könnyen megoldotta ezt a problémát. Megkérte nagybátyját, aki íróember, tehát hivatásos megfigyelő, hogy legyen számára az «élet professzora». Hogy amíg ő a nevelőintézetben az utolsó évét tölti, írjon neki kéthetenkint leveleket, amelyekben sorra veszi mindazokat a tárgyakat, melyek az életbe lépő fiatal lányt csak érdekelhetik. A nagybácsi szívesen rááll, mert őt magát is nagyon érdekli a dolog. Françoise személyével kapcsolatban egymásután a legérdekesebb problémákat veti fel leveleiben. Sorra

kerül a háziasság, az iskolai nevelés és tanulás, az önképzés, a munkabeosztás kérdése. Majd pedig a koedukációról, a sportokról, a szabadban való tartózkodásról, az olvasmányokról mondja el véleményét a nagybácsi. Fontos helyet foglal el az értekezések között az öltözködés, az utazás, a jegyesség és a házasság kérdése is. Mivel pedig a nagybácsi korának s a leányléleknek kitünő ismerője, a problémák útvesztőjéből mindig drágakővel tér vissza Françoise számára. S ezekből a drágakövekből mozaikszerűen alakul ki a modern nő ideálja. Ma még csak ideálja, de azt hiszem, a közel jövőben már tipusa.

Bármelyik kérdést vetném is fel s követném a kitünő francia író gondolatmenetét, nem kellene attól félnem, hogy csak egy percig is unalmassá válok, bár szellemes, közvetlen és bájos stilusát még csak nem is sejtethetem eléggé. Én azonban ezúttal csupán a súlyponton levő gondolatokhoz szeretnék hozzáférkőzni. Ahhoz ugyanis, hogy a modern lány mennyiben ragaszkodjék a multhoz és mennyiben nyissa meg lelkét az új eszményeknek. Mert, ha a fent említett jó alaptulajdonságokat feltételezzük, ezen a ponton fenyeget a harmoniából való kibillenés.

Nem beszélve külön hazafias nevelésről, a modern lánynak foglalkoznia kell nemzete hagyományaival már saját egyéni erejének fokozása érdekében is. A nemzeti hagyományokat azonban kritikus szemmel nézze s csak azokat zárja a szívébe, amelyek magukon viselik a szépség, a nemesség s az erős nemzetiesség jellemét. Ezek ismerete és szeretete büszkévé teszi és műveltségének ösztönszerű alapját ezek adják meg. Igaz ugyan, hogy a nemzeti hagyományok e valódi kincseit sokszor csunya elferdítések, hamis látszatok mögött találja csak meg, de azért ne riadjon vissza tőlük, hanem kutasson, mert valamint az utasnak, aki hosszú, nehéz útra indul, úgy kell neki is tudnia, hogy mit vigyen magával útravalóul az élet útjára. A nagybácsi, hogy ezt megértesse Françoise-zal, példával él. A párisi világkiállításon ugyanis a technika csodáival szemben, a történelmi pavillon volt a legnagyobb hatással a lányra. Igen ám, csakhogy hány tudósnak kellett porlepte, penészes lim-lom

között kutatnia, hogy tetszetős és tanulsagos kiállítást rendezhessenek a multba visszapillantóknak! S érdemes volt a fáradságuk, mert elérték vele azt, hogy a látnivaló tengerében a mai kor gyermekére a mult tudta a legnagyobb hatást gyakorolni.

S készen áll a praktikus tanács is. Míg a rég mult álomszerűleg hat, a közel mult, a XIX. század hatásában most is érezhető. Ismernie kell tehát a modern lánynak e század eszméit és megvalósulásuknak vagy kudarcaiknak történetét. Tudnia kell, hogy milyen igéreteket tett az elmult század a jövőre vonatkozólag, annál is inkább, mivel a legszebb igéreteket épen a nővel szemben tette.

Az elmés francia író a vallás kérdését nem érinti, azért, hogy a könyvében foglaltakat bármilyen vallású fiatal lány egyformán magáénak mondhassa. Én azonban kitérek rá, hacsak általánosságban is, mert lelki egyensúlyról lévén szó, elengedhetetlennek tartom. Úgy gondolom, hogy a modern fiatal lány, akinek személyétől nem tudom különválasztani az igazság keresésének vágyát, sokkal jobban megérti a vallások alapját képező örök igazságokat, ha a hagyományok útján igyekszik hozzáférkőzni, mintha ezeket megvetve új igazságokkal veszi fel a harcot. Itt is azt fogja tapasztalni, hogy a sokszor látszólag semmitmondó tradició mögött mélyebbre kutatva megtalálja az örök igazságot, amelynek mint éltető elemnek a megismerésére neki szüksége van.

A többi között igen érdekes dologra hivja fel az «élet professzora» Françoise figyelmét. Arra ugyanis, hogy igyekezzék megismerni családja történetét. Legalább is a hozzá legközelebb állókét, akiknek vére az ő ereiben is csörgedezik. Milyen testi, szellem és erkölcsi diszpozicióval szálltak azok szembe az élettel és mit nyujtott evvel szemben az élet nekik. Előveszi a fiatal lány — mondjuk épen halottak napján — a család szerény archivumát, meghallgatja szülői elbeszélését a nagyszülőkről és igyekszik megalkotni a közvetlen ősök képét. Miután ugyanis az ő egyénisége az őseinek anyagából van mintegy összegyúrva, résen akar lenni, hogy valamely öröklött lelki haj-

landóság el ne fajuljon az ő személyében, viszont tisztában akar lenni azzal, hogy melyik jó tulajdonság kifejlődése érhet el őbenne nagyobb eredményeket. Így tehát a velük való foglolkozás önismerésre vezet s az egyéni erő fokozását mozdítja elő ez is.

Az hiszem, nem csalódom, ha a multnak tulajdonítom a háziasság eszményét is. Mint «eszmény» csakugyan a multé, mert azelőtt ebben csúcsosodott ki a női tökéletesség. Ma Prévost-val azon az álláspontón vagyunk, hogy igen, a nőnek kell tudnia házat vezetni, de ez magában nem elég. A háziasság tehát a női eszményképnek csak egyik lényeges járuléka maradt. A modern fiatal lány tudja, hogy csak úgy lesz képes tekintélyét a saját házában fenntartani, ha a házi munkát nemcsak parancsolni tudja, hanem ő maga is ért hozzá. Tudatában van annak is, hogy a házi munka csak eredményében élvezhető s így nagy igyekezetet fordít arra, hogy ezt az élvezetet ne rontsa meg avval, hogy tulságosan láttatni, éreztetni engedi környezetével a készülődéseket. Ennek a kérdésnek tehát már modern az arculatja, de erejét még mindig a multtól kölcsönzi.

Ezek volnának tehát azok a gyökérszálak, melyeken át a multból szedi táplálékát a modern lánylélek, ez a szemünk láttára nyíló virág. Amint láttuk, nem csupán a szentimentális kegyelet révén a multé, hanem egyénisége helyes kialakulásának zálogát találja meg a multtal való érintkezésben.

Mivel azonban ő a mai korban nyílik, táplálékát nemcsak a mult földjéből, hanem a jelen levegőjéből is szedi. Roppant érdekli minden, ami új. S ez csupán testi és lelki egészségének a jele. A jelen ismeretéből pedig mint legfőbb éltető elemet szívja magába azt a tudatot, hogy boldogságát első sorban önmagában kell keresnie. Még a közelmult asszonyainak a sorsán is a körülmények uralkodtak. Hányszor nem törték meg a kedvezőtlen sorsfordulatok a nő lelkét, míg kedvező körülmények hányszor helytelen irányba nem terelték annak kialakulását! A modern lánynak tere van a cselekvésre, amelynek felelősségét mindig ő viseli. Így alakul ki aztán önálló egyéniséggé, mely többé nem lehet a körülmények prédájává. Bármilyen

körülmények közt éljen is a modern lány, hogy Prévost szavaival éljek, királyságot hordoz magában. Annyi munkát végezhet és annyi jót tehet, amennyire csak szíve és esze képesíti őt s az ezek nyomában fakadó siker és boldogság az ő jutalma. Boldogsága tehát saját egyéniségéből fakad. S minthogy evvel tisztában van, minden gondja az, hogy egyéniségét értékessé tegye. Gondot fordít tehát minden irányú, úgy erkölcsi és szellemi, mint testi kiképzésére egyaránt.

A modern idők szelleme azonban talán sehol sem jelentkezik oly kézzelfoghatóan, mint a különböző foglalkozásoknak a nőkre való kiterjesztésében. Milyen szempontok vezéreljék tehát itt a fiatal leányt? Már előbb kiemeltem, hogy nagy gondot fordít saját egyéniségének megismerésére. Azt a foglalkozást fogja tehát választani, amelyhez legtöbb lelki hajlandóságot és legmegfelelőbb fizikai erőt érez. Egy dolgot azonban nagyon lelkére kell vennie s ez az, hogy bármily hivatást töltsön is be, ne igyekezzék a férfiakat utánozni. Hisz munkájának legnagyobb jelentősége, térhódításának legnagyobb biztosítéka épen abban van, hogy ugyanazt meg tudja tenni, amit a férfiak, csakhogy másképp. A férfiaktól ellepett pályákra nem bocsátanák az új konkurrenst, ha nem volna kilátás arra, hogy újabb, frissebb színezetet kölcsönöz a dologbeli megoldásoknak. Szóval egyéniségét, amelynek kiépítésén annyit fáradozik, itt sem szabad cserben hagynia a modern nőnek.

Még egy lényeges momentumra kell rá mutatnom a megváltozott viszonyok köréből. S az a modern lánynak a férfiakhoz való viszonya. Prévost egyenesen természet- és erkölcsellenesnek tartja a régi nevelési rendszert, mely lányokat és fiúkat egymástól szigorúan elválasztva nevelt s amely rendszer mellett egy-egy táncmulatság próbatüzének tették ki egyrészt a romantikus lázban égő lányokat, másrészt az élményeket hajhászó fiúkat. Amidőn egymást nem ismerve, csupán a külső után ítélve, apró «bolondulások»-ban pazarolták el a szív nagy érzelmét.

Igaz, hogy ezen a téren még nincs nagy segítsége a mo-

dern lánynak, mert a tanulás alsó és középfokán még mindig el vannak különítve a fiúktól. De összehozza őket a sport, a magasabb fokon való tanulás s a pályákon való együttműködés. Ez aztán a férfiak megismerésére utalja őket s ha választásra kerül a sor, nem állanak kizárólag a külső hatások befolyása alatt. S így míg anyáink és nagyanyáink a «szerelmi házasság»-októl nem sokat vártak és nem is várhattak, a mai kor leányai visszanyerték ebben való hitüket.

Befejezésül azt hiszem nem mondhatok jobbat, mintha olvasóim figyelmébe ajánlom azt a könyvet, amely a modern fiatal lányra vonatkozó gondolatoknak olyan kimeríthetetlen gazdagságát nyujtja: Marcel Prévost könyvét. Annál is inkább, ha a dolognak ilyetén való csoportosítása netalán szárazzá tette volna a tárgyat. Mert míg az előbb csak futólag említém, most külön is kiemelem, hogy ennél közvetlenebb, bájosabb, szellemesebb módon előadott hasznos tudnivalókat fiatal leány még nem kapott kézhez. Hogy pedig eloszlassak minden kétséget az iránt, hogy nem erkölcsi prédikációk foglaltatnak benne, megsúgom, hogy szerelmi történet körül csoportosulnak a megszívlelni való dolgok. Françoise menyasszony lesz és férjhez megy regényének fiatal lányolvasói pedig sok-sok termékeny és szép gondolattal lesznek gazdagabbak, mint előbb voltak.

Budapest. *Cselényi Julia.*

A POLGÁRI LEÁNYISKOLÁK TOVÁBBFEJLESZTÉSE.

A polgári leányiskola továbbfejlesztésének kérdése nem mesterségesen kigondolt terv, magától fejlődött az, az élet sürgös követelései következtében.* E kérdés fejlődése is azon nagy életerőről tanuskodik, mely a polgári leányiskolai intézményben rejlik s amely évek során át természetszerűen nőtt és fejlődött. Emlékeztet ez azokra az egészséges, fiatal gyümölcsfákra, melyek nem törődve a mesterséges palánkkal, egyszerűen túlnőnek rajta. Ez a kép tűnik szemünkbe, ha azt a sikert nézzük, melyet polgári leányiskoláink eddig elértek. Elfogulatlan, nem egyes, mindig található gyenge iskolákra, hanem az átlagos eredményre tekintve, igaz lelkiismeret szerint mondhatjuk, hogy polgári leányiskoláink hivatásuknak nemcsak megfelelnek, hanem céljuknak teljesen eleget téve, a magyar leányiskoláknak legnépszerűbb, legkeresettebb és legnépesebb iskolái. Ezt igazolják különben a hivatalos közegek és intézőkörök is, midőn szívesen elismerik, hogy a polgári leányiskolák becsülettel, szorgalommal, lelkesüléssel fáradoznak hivatásuk betöltésén.

Ha pedig megfelel az eredmény, jónak kell lenni az alapnak is, melyen az felépült. Ez az alap a polgári leányiskola mai tanterve. A tanterv mai anyaga és beosztása, leszámítva a kisebb és könnyen kijavítható hibákat, megfelel a követelményeknek. A továbbfejlesztett polgári leányiskola felső évfolyamait a mai négy osztály alapján igen jól fel lehet építeni.

* A P. I. T. O. E.-nek leánynevelési szakosztálya hónapokon át foglalkozott e kérdéssel, s az itt közölt eszmék az ott felmerült sokféle nézet leszűrődése, mely már ezért is különös figyelmet érdemel. *Szerk.*

A továbbfejlesztés szempontjából tehát nem szükséges a mai tanterv teljes átdolgozása, leszámítva az említett, kisebb, rendeletileg könnyen keresztülvihető módosításokat s így a négy osztály mai szervezete, a továbbfejlesztés alapja lehet.

Ha tisztában vagyunk az alappal, *azt* a célt kell kidomborítanunk, melyet a továbbfejlesztett polgári leányiskola elé kitűzünk. Erre is maga az élet, az objektiv megfigyelés vezet bennünket. Elsősorban az általános, másodsorban a különös céllal foglalkozzunk. Az általános cél alatt értjük mindazon a jellemképezésre, kedélynemesítésre, egyáltalában a nevelésre vonatkozó eljárásunkat, tanításunkat, melyre a továbbfejlesztett polgári leányiskola minden növendékének van szüksége, akár majdan mint családanya és hitves, akár mint önálló keresetre utalt nő töltse életét.

A jellemfejlesztés, a kedélyképzés, a szívnemesítés, a világnézet, hivatásfelfogás tisztázása olyan feladat, mely az intellektuális neveléssel egyenrangú. Mert a fiatal leány lelkületének csak ugyanazon igényei vannak, érettségi vizsgálat, egyetemi képzés, doktori titulus mellett is, mint amilyenek századok előtt voltak, lelki világának, életfeladatának túlsúlya ma is az erkölcsi és érzelmi világban fekszik.

Mikor a nevelés legnagyobb hibáját épen abban találjuk, hogy túlsokat adunk az ész kimüvelésére s a jellemképzést, a szív igényeit, mindazt, mit a szó legnemesebb értelmében «nőnevelésnek» hivunk, nem méltatjuk kellőképpen: bizony arra kell törekednünk, hogy e hibát a jövőben ellensúlyúzzuk. Nem mintha a mai négyosztályos polgári leányiskola nem igyekeznék eleget tenni e feladatoknak. Becsülettel fárad s eléri, amit tömegtanításnál, tizennégy éven aluli gyermekleányoknál elérni lehet. De teljesen kielégítő munkát már csak azért sem végezhet, mert a növendékleány a legnehezebb lelki átmeneti korában, mikor az élet ezerféle kérdése közeledik hozzá, épp akkor hagyja el az iskolát, s lesz otthon «nagy lány». Akárhányszor a reá nézve oly fontos kérdésekben nem tud kihez fordulni, magára, gyönge kis lelkére, tanácstalan szívére van hagyatva.

nem egyszer a legkomolyabb helyzetben. Mennyivel könnyebben bontaná szárnyát a fiatal lélek, mennyivel tisztultabb erkölcsi esztetikai, önönmagában megerősödött világfelfogása, önbizalma lenne, ha lehetett volna alkalma arra, hogy még néhány évet töltsön gondos vezetés, tapintatos irányítás mellett. Erre az erkölcsi alapra, rendületlen istenbizalomra egy életen keresztül van szüksége, akár mint hitves és családanya, akár mint kenyérkeresete után megélő nő töltse be hivatását. Épp ezért kell a továbbfejlesztett polgári leányiskolába felvenni a vallásoktatást is.

A jellemfejlesztés és kedélyképzésen kívül az általános cél szolgálatában áll a munkáranevelés és házias irányú nevelés.

Nem hangsúlyozhatjuk eléggé a mai nőnevelésben a munkának, minden munkának, a hivatalbeli és a házimunkának szükséges, megbecsülendő voltát, épp úgy, mint a szociális munka értékét. De látni, tanulni kell a munka megbecsülését, bármilyen téren végzett munka legyen az. Ezzel kapcsoljuk össze a továbbfejlesztett polgári leányiskola egy másik általános nevelési elvét, a házias irányú nevelést. Nőnevelésünk nagy hibája, hogy a háztartási munkát, a főzést, teljesen elhanyagolja. Igaz, vidéki városban, polgári családban a leányka mindezt akkor tanulta, ha az iskolát elhagyta és édesanyja bevezeti őt a háztartásba. Hála és tisztelet illeti meg érte édes anyját. De vajjon mindig megtanulja és minden anya így tanítja-e leányát? Sajnos, az ilyen derék, jó anyák száma napról-napra fogy. A káros következményeket pedig folyton tapasztaljuk, mert akár van a nőnek önálló keresete, akár nincsen, a háztartáshoz, a főzéshez mindig kell értenie. Először azért, mert a házimunka, mint minden becsülettel végzett munka, a saját értéke kedvéért is megérdemli, másodszor értsen hozzá, hogy ama számtalan esetben, mikor magának kell azt elvégezni, birjon a kellő tudással, gyakorlattal. Működjék a nő a közélet bármilyen pályáján, legyen bármilyen híres tanár, hivatalnok, művész, igazi női értéke megkívánja, hogy kifogástalan gazdasszony is legyen. Ha a kérdés fontosságát behatóan szemléljük, egymásmellé állítva azt a sok anyagi kárt, időveszte-

getést, bosszúságot s azt a csorbát, mit a családi élet az asszony főzni nem tudása miatt szenved, nem elégedhetünk meg azzal a házias neveléssel, mit a leány esetleg otthon kap. A továbbfejlesztett polgári leányiskola általános céljai közé kell azt felvenni. Egy-két generáció előtt tényleg még nem volt reá szükség, de azóta a viszonyok annyira megváltoztak, hogy nagyobb városban az otthon a szükséges háztartási ismereteket meg nem adhatja. Hozzájárul az a körülmény, hogy sok szegényebb család első gondja kenyérhez juttatni a fiatal leányt és így bizony nincs is szegénynek ideje arra, hogy főzni is megtanuljon. Hány fiatal tanítónő, óvónő, hivatalnoknő lép állásba anélkül, hogy a háztartásról halvány sejtelme lenne, mennyi keserűségbe és anyagi kárba kerül, míg végre csak beletanul valahogyan.

Milyen más lenne mindez, ha az a fiatal tanítónő, óvónő, hivatalnoknő az iskolában tanult alapos tudással, beosztással, áttekintéssel foghatna új háztartásához!

Kötelessége tehát a továbbfejlesztett polgári iskolának, hogy minden növendékét részesítse házias irányú nevelésben is.

Ha a továbbfejlesztett polgári leányiskola teljes mértékben meg is felel a jellemképzés és házias irányú nevelésnek, nem feledkezik meg az általános magasabb műveltség feladatáról sem. A közműveltség színvonalának emelkedése, a magasabb tudás, a több ismeret utáni vágyakozás önként hozza magával, hogy nem mindenkinek felel meg a négy polgári osztály által nyújtott műveltség, a felsőbb leányiskolák pedig nem képesek befogadni minden leányt a műveltebb, de minden feleslegestől idegenkedő polgári családok köréből. Az egyszerű, nemzeties műveltséget megadni lesz feladata a továbbfejlesztett polgári leányiskolának. A négyosztályos polgári leányiskola mai tantervét mind a természettudományok, mind a nyelvi tárgyak szempontjából igen szépen lehet betetőzni a fejlesztett polgári leányiskola két felső évfolyamában. Ezen tárgyak keretében kell a polgári leányiskolának a hazafias érzületet is ápolni, fejleszteni. Igen jól tudjuk, hogy ezzel újat nem mondunk, de teljes meggyőződés-

sel kívánjuk megragadni az alkalmat, hogy újra és újra elmondhassuk azt, mit a magyar nőnevelés minden barátja a haza szolgálatában, a magyar nemzet érdekében érez és gondol. Nem fogunk minduntalan a történelem glóriájától körülsugárzott nőalakokra utalni, azok úgyis szívünkbe vannak zárva, korunknak, a mi napjainknak viszonyaira tekintsünk és bizony, ha valaha, úgy ma mondhatjuk, hogy Magyarország művelődése, sok nehéz szociális feladat sikeres megoldása, a magyar ipar felvirágoztatása, a magyar művészet ideáljának megvalósítása nem kis részben a nők kezébe van letéve.

Nemcsak magasztos anyai és hitvesi hivatásánál fogva, hanem mint a férfi hűséges munkatársa, mint tanító, hivatalnok, iparos stb. közvetlenül is a magyar nemzeti eszme szolgálatába kell szegődnie. Rajongó hazaszeretet, erős nemzeti önérzet, büszke fajszeretet nélkül pedig a magyar fajt a mindent amalgamizáló veszedelmes befolyásoktól nem védheti meg a föld semmiféle intézménye.

Ebben az életkorban, melyben a továbbfejlesztett polgári leányiskola kívánja növendékeit oktatni, a fiatal leány lelkesülése átváltozik teljes értelemmel felfogott, egész szívvel átérzett, erős akarattal eltöltött hazaszeretetté, mely céljait nemcsak tisztán látja maga előtt, hanem ismeri és használni is tudja azokat a módozatokat, melyek a kitűzött cél elérésére vezetnek.

A továbbfejlesztett polgári leányiskola általános célját a következőkben foglalhatjuk össze. 1. Adjon a növendékeinek *intenzívebb jellemfejlesztést és kedélyképzést, munkára nevelést.* 2. Részesítse növendékeit magasabb szellemi műveltségben a magyar nemzeti színezet kidomborításával. 3. Közöljön gyakorlati háztartási ismereteket a főzés tanításával.

Ezen általános cél mellett külön célja a továbbfejlesztett polgári iskolának, hogy ott, hol arra szükség van, adjon kenyérkeresetre képesítő szakoktatást is.

Az életfenntartás nehézségei miatt a szegényebb középosztály sok családja már a serdülő leányt is kénytelen kenyérkeresetre fogni, hogy már addig is, míg a családban él, eltartásá-

ról maga gondoskodjék. Ez tette szükségessé a szakoktatást, szaktanítást. Ha a nőnevelés egyik fontos igényét kiakarjuk elégíteni, ezen szükségletnek ott, ahol az mutatkozik, eleget kell tenni.

Ebből kifolyólag a továbbfejlesztett leányiskola, bár *általános célját mindenkor* megvalósítani kívánja, két ágra oszlik. Az elsőt, s ezt nevezzük *A)* tipusnak, olyan leányok számára kell állítani, kik magasabb műveltséget és házias irányú nevelést óhajtanak, de kenyérkeresetre képesítő szakoktatásban nem kívánnak részesülni. A másik ága az általános cél kifejtésében hangsúlyozott nevelési elvek mellett alapos szakoktatást kíván adni, mely önálló kenyérkeresetre képesít: ezt a típust nevezzük *B)* tipusnak.

Az *A)* tipus tanulói a polgári leányiskola azon növendékei közül kerülnek ki, kik kenyérkereső pályára nem kívánnak lépni, hanem az iskolai tanulmányok elvégzése után otthon maradnak. Felesleges, luxustól ment, alapos műveltséget, gyakorlati háztartási nevelést kivánnak. Így alakult ki az *A)* tipus és vált külön a kenyérkeresetre képesítő szakoktatástól, külön irányban összefoglalva mindazt, mire a művelt nőnek majdan szüksége lesz, hogy családjában mint jó magyar gazdasszony, helyét méltón és teljesen betölthesse, férjének szellemileg is méltó társa lehessen.

Ezen iránynak megfelelő iskolánk ma nincsen, mert a felsőbb leányiskola gyakorlati háztartási irányban ma még dolgozik és a művelt polgárasszonyra nézve sok feleslegest vesz fel, 2—3 idegen nyelvet, holott a polgári középosztály eggyel is megelégszik.

Lássuk tehát a továbbfejlesztett polgári leányiskola *A)* tipusát és kíséreljük meg tárgykörének összeállítását.

A már említett vallási oktatáson kívül legfontosabb tárgya a magyar nyelv. Kettős feladat előtt áll. Egyrészt az inkább gyakorlati fogalmazványok tárgyalását, másrészt az irodalmi továbbképzést szolgálja. Nem is annyira irodalomtörténet, hanem inkább irodalmi művek ismertetése lenne az anyag.

A VI-ik évfolyam megismerkednék ifjúsági irodalmunkkal is. Elsősorban az anyának, de minden művelt nőnek hasznára válik, ha ismeri mindinkább fejlődő ifjúsági irodalmunkat az első elszakíthatatlan képeskönyvtől kezdve, a magyar népmeséken végig Benedek Elek, Peres Sándor, Tutsek Anna, Rákosi, Denászy és sok másnak műveit. Hadd ismerje, hadd becsülje meg hazai ifjúsági irodalmunkat és kerülje el annak idején, ha majdan saját gyermekei számára keres megfelelő olvasmányt, a külföldnek sokszor értéktelen termékeit. A magyar nyelv mellett egy idegen nyelvet csak rendkívüli tárgynak vennék fel, ha pedig annak érdemleges és eredményes tanítására kilátás nem volna, egészen elhagynám.

A történelemnek természetesen jutna hely, hiszen ha van nemzet, melynek történelmi tradiciókra, szent hagyományokra, nemes példákra van szüksége, mi vagyunk az. Természetesen nem a véres háborúkra, hanem részint jogi ismeretek tárgyalására, részint a művelődés és művészettörténeti részre fordítva gondot. Itt lenne hely arra is, hogy a művészettörténet fontosabb képeit, kellő magyarázat és beállítás mellett megismerjék.

Amilyen fontosak a nyelvi tárgyak, olyan elmaradhatatlanok a természettudományiak is. Az a fontos, elsőrangú szerep, melyre a természettudományok hivatva vannak, itt is méltó helyet biztosít nekik. A fizikának és vegytannak igen sok, a polgári iskolában be nem fejezhető része itt talál kiegészítésre. Különösen azokra a vonatkozásokra terjeszkedhetik ki, melyek e két tudomány és a mindennapi élet között fennállanak.

A számtan-könyvvitelnek beállítása szintén természetes.

Kellő fontosságot tulajdonítunk a neveléstannak és egészségtannak is. Nem elvont lélektani problémák kerülnének szóba, hanem a gyermeki lélek megfigyelése, megnyilatkozásai, fejlődése. A nevelés elvei, a gyermek foglalkoztatása, a játék, a gyermekszoba berendezése, egészségtana, a testápolás, edzés, a beteg gyermek táplálkozása mind itt szerepelne. A betegszoba különös tanulmány tárgya lenne, a ragályos betegségek, óvóintézke-

dések, fertőtlenítés, elkülönítés, a beteg gyermek diétája, bő anyagot szolgáltat.

Ezeken az órákon kell megismertetnünk a növendékkel a nő szociális feladatait is. Természetesen nem azon szélsőséges irányban, mely minduntalan elvonja a nőt a háztól, hanem tanulja meg, hogy a legmagasztosabb eszmék szolgálatában állhat akkor is, ha cselédeivel, munkásaival, háziszegényeivel érintkezik. Hiszen nem az egyesületeknek lefizetett tagsági díjak, hanem a *személyes érintkezés, együttérzés, tanácsadás, segítség* teszi az igazi szociális működést. De viszont itt ismertetjük a fontosabb szociális intézményeket is. A *gyermekvédelem, munkaközvetítés, munkásbiztosítás, szegényügy, cselédügy, kivándorlás* mindmegannyi megmagyarázandó kérdés. Meglehetne tekinteni egyes szociális intézményeket is, így a népkonyhát, gyermekmenhelyet, stb.

A háztartási munkákat, a főzést fontos szerep illeti meg a továbbfejlesztett polgári leányiskolában. Minden gyakorlati főzést az ételek tápértékének megbeszélése, az étlap összeállítása előzne meg. A külön kis napló vezetése szintén igen ajánlatos. A külföldi, svéd, dán, belga, svájci, újabban az osztrák leányiskolák is behatóan foglalkoznak e tárggyal. Hasonló cél lebegett az intéző körök előtt, mikor a fővárosi leányismétlőiskolákat állították fel.

A kézimunkatanításban természetesen a fehérneműés felsőruhavarrás kerül az első helyre. A művészi tárgyak nagy nevelőhatásáról sem szabad megfeledkezni, de hajlamia és tehetségre bíznám, hogy rajz vagy ének között válasszon a növendék. A testinevelés igényeinek sétákkal, kirándulásokkal, korcsolyázással és rendszeres tornaórával kell eleget tenni.

Az *A)* tipus tárgykörének összeállításánál tehát szem előtt kell tartani mindazt, mire a középosztály művelt, de gyakorlati irányban kiképezett leányának van szüksége.

Amilyen kedves dolog azokkal foglalkozni, kik tanulmányaik elvégzése után otthon maradnak, olyan komoly, fontos kötelességünk azokról is gondoskodni, kik az élet küzdelmeibe

kerülnek, önálló kenyérkereső pályára kénytelenek lépni. Eddigelé, eltekintve a hosszadalmas és költséges tanítónőképző és egyetemi tanulmányoktól, csakis a polgári iskolából kisarjadzott tanfolyamok adtak szakképzést és szakoktatást, a női kereskedelmi és női ipari tanfolyam. Bár az első szükségletnek, első követelménynek igen jól megfeleltek, a mai fokozottabb, sokoldalú kívánságokat már nem képesek kielégíteni, munkájuk nem tökéletes, javítást, szervezést igényelnek. Pedagógiai, nevelési feladattal pedig alig törődnek. A javítás, szervezés, tökéletesítés akkor lesz meg igazán, ha nem szakítják meg az összefüggést a polgári iskolával, ha a továbbfejlesztett polgári leányiskola magábaolvasztja a ma fennálló tanfolyamokat. Igy lesz meg a továbbfejlesztett polgári leányiskola *B)* tipusa, mely megadja a módot arra, hogy a négy osztály elvégzése után még két évre terjedő, gondos szakoktatásban részesüljön a növendék, de emellett megadja a kellő nevelést, jellemfejlesztést és részesíti az elmaradhatatlan gyakorlati házias nevelésben is. A tanfolyamok mai szervezete és eredménye ellen igen sok a panasz. Egyoldalú, száraz a tantervük, minden időt, s egy év bizony igen kevés, a száraz szakismeretre kénytelenek fordítani. A gyorsírás egész délutánokat elrabol, a gépírást úgyis szünidei tanfolyammal kell megtoldani. Meg nem szűnő, lázas sietséggel dolgoznak, éjszakát nappá tesznek, a szülők joggal panaszkodnak a túlterheltetésről s a vége az, hogy a gyakorlatban, az üzletben még sem válnak be úgy, ahogyan azt kívánjuk.

S ezalatt a lelkük, szivük, kedélyük sóvárog egy kis felfrissülés, egy kis irodalmi, esztétikai, művészi élvezet után. Jól megválasztott olvasmány, jó tanács, útbaigazítás, mely jellemképzésük, lelkületük világra céloz, egy szociális probléma fejtegetése, mindig érdeklődésre, szíves fogadtatásra számíthat. A nőre nézve mindig nélkülözhetetlen háztartási munkának pedig hírét sem hallják. Ilyen képzést nyernek egy fáradtságos év letelte után s ha végre álláshoz jutnak, nem találják meg hivatásukban azt, amit tőle várnak. Sem a csendes, lelkiismeretes munka nyomában fakadó elégedettség, sem a várt anyagi

jobb mód nem akar beállani. Elsőnek oka, hogy jellemfejlesztésével, lelkületének irányításával a szakképzés mellett nem értek reá foglalkozni, utóbbinak, hogy senki sem tanította a leányokat házimunkára, pénzbeosztásra, takarékosságra. Mindezen hiányok gyakori tapasztalása után nem zárkózhatunk el azon meggyőződéstől, hogy a továbbfejlesztett polgári leányiskola *B)* tipusa az alapos szakoktatás mellett adjon harmonikus nevelést és házias irányú oktatást is. Ezt pedig akkor éri el, ha oly tárgyaknak is ad helyet tantervében, melyek a jellemfejlesztés, kedélynevelés szolgálatában állanak. Ilyenek a vallási oktatás, magyar irodalmi olvasmányok, szociális ismeretek. Az elmaradhatlan házias irányú nevelésnek pedig azzal tegyen eleget, hogyha kisebb arányban is, de a főzést is felvegye tárgykörébe, amint legújabban a francia és német kereskedelmi tanfolyamok.

A női kereskedelmi tanfolyamok mai szervezete úgy sem fog soká megmaradhatni mostani alakjában. A női felső kereskedelmi iskolák munkájukat erősen túlszárnyalták. Az egyéves kereskedelmi tanolyam idővel vagy feleslegessé válik, vagy csak a legrosszabul fizetett állások jutnak növendékeinek. Itt az ideje, hogy a továbbfejlesztett polgári leányiskola olvassza magába a mai kereskedelmi tanfolyamot, alakítsa át, fejlessze kétéves szakoktatássá és nyújtson gondos, szélesebb körű szakismeretek mellett harmonikus nevelést is. Természetes, hogy a meghosszabbított tanulmányok nemcsak magasabb ismereteket és gyakorlatibb kiképzést adna, hanem más irányban is biztosítson előnyt. Így meg kell adni a növendéknek azt a jogot is, hogy a női felsőbb kereskedelmi iskolába átléphessen.

Női ipari tanfolyamaink ellen nem olyan sok a panasz, nem olyan száraz, elvont az anyaguk, de nem lehet-e itt is mindazokat a hibákat tapasztalni, melyeket a nevelésre vonatkozólag feljegyeztünk? Igaz, több alkalmuk és idejük van arra, hogy itt is, ott is javítsanak, de nem hangzik-e fel az értesítőkben a panasz minden évben, hogy a növendékek magaviseletével nincsen megelégedve az iskola! Történnek is kísérletek, amelyek azt mutatják, hogy az iskola igyekszik a növendékei-

nek lelkületére intenzívebben hatni, itt is, ott is nagyobb irodalmi olvasmányokkal, másutt művészettörténeti tanulmányokkal kívánnak eredményhez jutni. De ez az eredmény sem lesz teljes, míg a továbbfejlesztett polgári leányiskola *B)* tipusának ipari ága nem alakítja át a női ipari tanfolyamokat *jobb szakképzéssel, nevelési iránnyal* és *házias oktatással.* E tanfolyamok legnagyobb gyakorlati hiánya, hogy nem jogosít munkakönyv váltására, már pedig mindaddig, míg ezt a jogot meg nem szerzi magának, céljának teljesen meg nem felelhet. Ezt megszerezni, ezt megvalósítani szintén a továbbfejlesztett polgári leányiskola ipari ágának feladata. Az ipari tanfolyamok egész tekintélyes csoportja áll előttünk, ha az iparnak mindazon ágára tekintünk, melyet szakoktatásunk keretébe fel tudnánk venni, de szorítkozzunk kezdetben csak a legegyszerűbbre, nehogy a sokféle terv tömkelegébe tévedve, szemünk elől tévesszük a legfontosabbat. Így egyelőre csak maradjunk meg a fehérvarró és felsőruhavarró mellett, tökéletesíteni fejleszteni e keretben is igen sokat lehet.

Magyarország egyik legkeresettebb iskolája lehet a *B)* tipus azon ága, mely gazdasági szakoktatást ad. Hogy ez irányban az érdeklődés folyton nő, mutatja pl. az «Amizoni iskola» növendékeinek nagy száma, másrészt az a bámulatos keresettség, melyben a gazdasági iskolák minden tanfolyama részesül. Az egri «Angol kisasszonynak» ezirányú iskolája, a kassai gazdasági iskola szintén igen látogatott. De ezek az intézetek már is kevésnek bizonyultak, s így a továbbfejlesztett polgári leányiskola *B)* tipusának gazdasági ága van hivatva mindama ismereteket megadni, melyek gazdasági irányban alapos szakképzést nyújtanak. Hogy van reá szükség, mutatja maga az élet. Hány, de hány vidéki család van, hol más vagyon, mint a ház és telek, nem marad a leányokra, bérbe adni nem lehet, mert ők szorulnának ki, s így bizony édeskevés ez az örökség. Pedig mennyi hasznot ad egy kis telek is annak, aki tudja a módját, értékesíti a gyümölcsös kertet, friss gyümölcsöt, befőttet, lekvárt, aszalt gyümölcsöt, kandirozott gyümölcsöt hoz a piacra, ha a konyha-

kert terményeivel csak a legközelebbi nagyobb várost látja el, ha baromfit, tojást küld oda, nem is beszélve a mindig jövedelmező tejgazdaságról. Egyes kísérletek történetek is már ez irányban s az eredmény csak igazolja annak szükséges voltát, hogy a továbbfejlesztett polgári leányiskola *B)* tipusának harmadik ága a gazdasági szakoktatás legyen.

Mennyi áldás fakadna a továbbfejlesztett polgári leányiskolai intézményből mind azon rendes tanulókra, kik magasabb műveltséget óhajtanak és tanulmányaik befejezése után otthon maradnak, mindazokra, kik kenyérkeresetre utalva, megfelelő alapos szakoktatást kívánnak. A középosztály egy nehéz szociális problemája oldódik meg akkor, mikor célszerű, megélhetést biztosító pályát nyitunk meg azok előtt, kik arra reá vannak utalva.

Nagyrészt rajtunk múlik, hogy nevelői, tanítói és szociális feladatunk teljes tudatában járjunk utána, hordjunk követ kőre, feszítsük meg minden erőnket eszményünk megvalósításában, nemzeti nőnevelésünk, magyar kulturánk szolgálatában felépítve a továbbfejlesztett polgári leányiskola ötödik-hatodik osztályát.

Budapest. *Relkovic Mita.*

A FINNEK LUCIFERJE.

Az ifjú finn irodalom egyik legkiválóbb és legnagyobbszerű alkotása, *Linnankoski* Örökös Küzdelem című drámai költeménye a bibliai Kain és Ábel históriája keretében az Úr ellen intézett második luciferi támadást jeleníti meg.

Ez alkalommal *Lucifer* forradalmának haditervét és a bukott angyal, Lucifer egyéniségét szeretném ismertetni leglényegesebb vonásaiban.

Zordon sziklahasadékban, ott, ahol a fekete vizű hegyipatak sötéten csillogó tengerszembe ontja vizét, gondolkozva áll Lucifer. Huszonöt esztendeig lebegte körül ez átkozott földgolyóbist munka nélkül. Mire várna még? Időre, alkalomra tán? Nem! Lucifer nem vár többé. Előhívja szellemszolgáit a levegő magasságából, a föld mélységéből, a vizek fenekéről: tanácskozni akar velük.

Csodálkoznak a szellemek a hosszú pihenésen. Ám annak is megvolt a maga oka: az a nagy terv a tudás fájának gyümölcsével nem sikerült *teljesen*. Miért nem sikerült? Az oka én vagyok, ismeri el Lucifer. «Egy kis tévedés történt velem, nem szégyenlem bevallani. Az élet óriás számadás — egy elhibázott szám — s rossz az egész. Akkor még nem tudtam pontosan, hogy ki az ember s ki vagyok lényegemben én magam, mi a viszonyunk hozzá ott fönn s mi a részünk az élet bohózatában.» Hibázott, mert igen sokra becsülte az embert, túlságosan bízott a tudás fájáról szedett gyümölcs hatásában és nem vette észre, hogy a föld gyermeke — *a nyomorult*, hisz nem mer a maga útján járni és fél. Fél tőlem, mondja megvetéssel Lucifer jóakarójától és féli Jehovát.

Ez az eredménye huszonöt évi elmélkedésnek. Ez az idő érlelte meg benne azt a gondolatot is, hogy aki a régiben kételkedik, de újat teremteni nem tud — az nem ér semmit sem. Fel a munkára habozás nélkül! Mindent nyerjünk, vagy mindent veszítsünk! A küzdelem célja? *Teljes elszakadás Jehovától.*

Szabaduljon fel először az ember Jehova zsarnoki hatalma alól. Az alma nem vezetett e célhoz, mert a tudás nem elég — kimondhatatlan silányak ugyanis az ember szellemi tehetségei. Most azonban szövetkezünk az emberrel, friss vért öntünk ereibe s így remélhetőleg csatát nyerünk.

Az egész földön hét ember él: az örökösen sóhajtozó és kigyótól rettegő Éva, a bölcselkedővé vénült, istenfélő Ádám, az a prédikáló bárány pásztor, Ábel, ki maga is bárány és Csilla, aki teljesen Ábel szellemében él. Támár? Gyerek még, Ádám és Éva legifjabb sarja — nem tudni, mi válik belőle. Üdvözlet szálljon azonban Kain és Háda elé! «Kain, férfiak férfia, nyugtalanul szárnyaló lélek. Térde merev és ő nem fél.» S Háda? Tűz folyik ereiben. A többi csupa függés, reszkető félelem, de Kain ellenkező úton barangol és Háda nyomon követi mindenütt.

Ezek után megérthetik a szellemek a Jehova elleni támadás luciferi tervezetét.

Hallgasson hát reá a szellemhad!

«Egy törvény uralkodik a nagy világon — mély és hatalmas s csodálatos. Ebben van a világrend lényege. Rejtett törvény, mely a nagy mű változatlanságát megadja az idők kezdetétől az időknek végéig . . . Behatoltam az élő testekbe, a növények titkos sejtjeibe, hegyek magasságába, vizeknek mélységébe — és ezt a törvényt láttam mindenütt. Az öröklés törvénye ez. Minden öröklődik, ami csak él, magához hasonlót fejleszt minden, megőrződik a külső és a belső s nem vész el a szellem legtitkosb hajlama. És így az ember embert, a moh mohot hoz létre s kéket a kék virág . . . De hallgassátok vegig! A nagy alkotónak titkos törvényét ellene fordítom és e törvénynek rejtett erejével — nem állhat ellen most már semmiképp-

pen — szétrombolom az ő alkotta világot s újat teremtek én a vén helyébe.»

Hogyan viszonylanak e célhoz az emberek, mennyiben felelnek meg ennek az ördögi tervnek?

Ádám és Éva megöregedtek, életerőik ellankadtak, többé nem számítanak. Törültessenek a tervezetből!

Kain és Háda? «Bennük a mi vérünk kering,» mondja Lucifer. E két ember nagyra van hivatva: «elszakad Jehovától és saját útjára lép, maga uralkodik majd a földön és új, eszes emberfajt teremt.» Mert ez következik az öröklésből.

Az a másik pár? Utódaik csak bárányok lennének. Lucifer pedig gyűlöli a bárányokat és a báránylelkű embereket. Az az ostoba birkapásztor nemcsak, hogy folyton Jehován csüng, hanem örökké imát mormol és predikál. És mi történt legutóbb is az esti könyörgés idején? Addig-addig mekegett, míg a büszke Kain is térdre rogyott. Ostoba és veszedelmes mégis. Elronthat mindent. Félre az útból tehát! Neve fölébe fekete kereszt: neki pusztulni kell.

De szellem nem bánthat emberéletet!

Ezért: «*a testvért testvérkéz ölje meg*».

Hogy hol az az eszme és hol azok az erők, melyek a testvért testvér ellen támasztják?

«Az eszme bennem él» — biztatja a szellemeket Lucifer. «Tudásnak és szabadságnak vágya s az önerő sejtése dagasztja Kain kebelét. Hadd repüljön lelke! Új világról álmodozik — értelemről, munkáról és hódításról. E ponton támadom meg. Ábrándjaiba sülyesztem és álmaiból meg saját sejtelmes érzéseiből eléje varázslom a jövendő képeit kábító gyönyörűséggel.» És mikor az eszme forrongásba hozza és lángba borítja lelkét, Ábel pedig csupa víz, csupa alázatosság mellette és istenfélelem — akkor egymás ellen lázítom őket.

Az erők? És talán nem bízhatik Lucifer szellemeiben? Vagy semmi értéke a kíváncsiságnak és kétkedésnek, tudásvágynak és keserűségnek, önzésnek és büszkeségnek, tettetésnek és csalásnak, a gúnynak és irigységnek?!

«Az ember — igen, kérdés az is,» elmélkedik tovább Lucifer. «Gyűlölöm őt? — Igen; gyűlölöm, ez mindennek a végoka.»

«Mivégre vagyunk teremtve mi? Hogy megalázkodjunk?! Nem! Hogy uralkodjunk és szenvedjünk és szenvedésünket munkával enyhítsük!»

«Mivégre az ember? Hogy megalázkodjék?! Nem: Hogy uralkodjék és szenvedjen ő is — és a szenvedéssel bölcsességet nyerjen!»

«S mivégre él az ember? Hogy élvezzen?! Nem! Hogy eltiportassék és szenvedjen — és lássa meg, mint siklik ki kezéből a világ részekről részekre!»

Ördögi felfogással tehát a bukás az emberi élet végcélja. A szenvedésekért Lucifer kárpótlást igér: «Szenvedjenek és küzdjenek, de élvezzenek teljes lélekkel!»

A luciferi kárpótlás egyszersmind bosszú is — Jehova ellen. Minden magához hasonlót hoz létre. Az egyéni élet nem vész el, mert az öröklés törvénye alapján megszületik és él a faj. «Növényeknek és állatoknak, a legnyomorultabb féregnek is megadatott ez az öröm» — dühöng Lucifer — «csak nekünk nem. Tudatosan fosztott meg tőle az az átkozott! De a bosszú nem marad el! Hála Ő bölcseségének, hogy nem feledkezett meg az élvezetről... Élvezzenek hát az emberek és szomjazzák eszüket vesztve, forró vérüknek mámorát!»

«Hisz az ott fönn azt parancsolta, hogy szeressék egymást és ők, szeretnek, ha-ha-ha!»

«És megparancsolta, hogy szolgálják az Istent — és őt szolgálják, ha-ha-ha — mert vérükben lakik most istenük!»

A végső csapás sem késik már soká, bekövetkezik *Jehova oltáránál*. Mert Lucifer élvezni is akarja bosszúját: Jehova áldozati füstöt és imádságot vár, — amit helyette kap, arculütés lesz számára.

«És így rendben van minden... Mily nagyszerű e perc s mily csodálatos!... Te fáradoztál hat napig — nekem elég egy, hogy leromboljam, mit hat napig alkottál s teremtek én is örökkévalót... Neked megvolt a magad rendszered, nekem

van más, de keringni fog az is örökkön-örökké. Te vagy az égi-erő — maradj meg fellegidben! Én vagyok a világerő — éles a határ közöttünk!

«Teremtő vagy, — mi meddő ördögök csupán. De előlép egy új nemzedék és megingatja hitvány roncsodat. Ki teremtette őket, ki nemzette ezeknek millióit? A mi magzataink ők, a mi *magzataink*, már élvezzük a fogantatás gyönyörét. Összemérjük újra az erőnket. Üss nem félek . . . *Én vagyok e világnak ura!*»

Ennek a haditervnek értelmében indítja meg Lucifer a támadást s Kaint kisérti meg.

Kain egy piros madárról álmodozik, mely nyomon követi őt éjjel és nappal. A csodás madarat rabjává teszi, mert föltalálja a tüzet. «Olyan vagy, mint saját lelkem, te piros madár: nyugtalan, lobogó s lángszárnyakkal szállsz fel a magasba . . . Lélek van benned . . . Gondolataimat a messze jövőbe röpíted . . .»

A luciferi gondolat-magvak kicsiráznak ebben a prometheusi lélekben. Kain nem látja az ördögöt, de hallja hangját, megérti szavait, melyek egyre merészebbé és merészebbé tüzelik gondolatait, melyek új eszméket vetnek eléje, tudatossá erősítik azt, ami homályos sejtelem gyanánt határozatlanul dereng lelkében és távolból hallatszó zene hangjaival viszi, vonja Kaint a hegyek közé, hogy szeme elé varázsolja bűvös képeit és megmutassa az imádott piros madárnak, a tűznek csodáit az emberiség technikai fejlődésében.

A hegyek szive kincseket zár magába — hogy sürög-forog a bányászok hada. Most négy ércpatak ontja izzó gőzét s kovácsok serege dolgozza föl a vasat. Aranyművesek fölcicomázzák a nőt, majd a nagy tavon hajó ontja a füstöt, aztán tüzesszemű szörny robog tova s a levegő sem marad meghódítatlanul . . . S minden csoda a *természet törvényein* alapszik. És Kain céloz a piros nyíllal s az ég megdördül, villámlik, szabad a felhő és parancsára, hogy «szünj meg!» eláll az eső, felragyog a nap — nem Jehova szeme, hanem egy új nap: Kain napja. És így Kain rájön a gondolatra, melynek kimondására Lucifer tüzeli, izgatja:

«*Az ember a világnak ura!*»

Most már látja Kain az emberiség jövendőjét: «maga teremt saját számára paradicsomot, abban szenved, küzd és örvendez — munkája érdeme szerint.» És más átok nincs is, mint ön gyarlóságunk és tunyaságunk. És hogy bár rossz van a világon, de az nem rejlik sehol másutt, nincs az a földben, a fában vagy állatokban, hanem csupán magában az emberben. Hogy van ember, ki ellenszegül a munkának és a haladásnak. Hogy van, ki az emberiség jogait csorbítja e balhitével: *ez Jehovád!* Hogy van, ki ennél még többet is akar, «azt, ami másnak birtoka: földeket és vetéseket, az otthon nyugalmát s a hitvest, kit szeret».

És a hegyek megnyílnak ím újabb csodára, két had ront egymásra és fölhangzik a kiáltás: győzelem! Mienk, mi megilleti az emberiséget! — S a hírnév fönnmarad, még akkor is, ha régen porlad a test. *Az ember tehát meg se hal,* győzhetetlen az életben s halálban.

Az ember mindennek ura!

De jutalom nemcsak a síron túl van, már éltünkben díjat érdemelünk. S e díj a magunk teremtette paradicsom. Mire való a balga felfogás, hogy férfinak a nő segítőtársa! A nő a gyönyörökre van teremtve s feladata, hogy a hőst a szerelem egébe emelje. Az egyik hajnali álom, a másik olyan, mint a langyos este — mert hisz nő sok van a világon, a férfi élvezze őket egyszerre.

Elnémul a zene, csak káprázat volt a tánc, de megmutatta mégis, hogy *az ember a gyönyörök és élvezetek ura.*

A képek elvonultak, szétfoszlott a látomás. Kain azonban *látott* és megértette hivatását és tudja, hogy hova visz az út, tudja, hogy mi a végcél. Félre akadályok! Látom az ösvényt és a cél világos . . . Előre! Repülj, oh repülj piros madaram:

Én vagyok e világnak ura!

Lucifer fölkacag. Közelg a győzelem napja.

Kain nem akar áldozni: szíve kétséggel, kínnal van tele. Ábel biztatja az imádkozásra, hiszen Háda is azt gondolja,

hogy így megkönnyül Kainnak vergődő lelke. Háda is? Mit akar Ábel Hádával? Háda az övé, egyedül az övé. Mihály arkangyal csititja Kain háborgó lelkét s biztatja, hogy halassza el az áldozást. Lucifer szava és szelleme győz s ilyen imára lázítja Kaint:

«Köszönöm neked, Jehova, köszönöm, hogy nem végeztél el mindent magad, hanem hagytál valamit az embernek is . . . Boldog vagyok a győzelmekért, melyeket világod felett nyerünk . . .»

A gyümölcs- és terményáldozat nem ég.

«Kicsúfolsz engem, Jehova? Megveted a becsületes munka áldozatát? A lomhaságot szereted és a vért s az áldozati bárány végvonaglásait?» És rombolni kezdi Kain a maga oltárát, Ábel védelmezi *Jehova nevében.*

Ábel lerogy, Mihály eltakarja az arcát, Lucifer fölkiált: «Elvégeztetett! Enyém a győzelem!»

A halál eljött a földre. Aki elhozta, atyjának borzasztó átkával készül útra a vadonba. Az élet már csak kénytelenség, «Sóvárogtam a szabadságot, ez volt eszményem — és én raboltam el mástól a mindennél nagyobb szabadságot, a szabadságot, hogy éljen.»

«Kerestem a világosságot és már azt hittem, kezemben tartom fonalát — elszakadt, szemembe csapott, majd elvesztettem a szemem világát.»

«. . . Nemcsak öcsémet öltem meg, hanem a gyermeket is: a jövőmet!»

De gyermekét Kain nem ölte meg, Kain gyermekét Háda hordozza szive alatt: életüknek célja van megint.

És az Úr nem kívánja Kain halálát, hanem megtérését és megtisztulását. Az Úr átka kimerül abban, hogy bélyegét homlokára sütteti Kainnak.

«Nem látom azt a bélyeget,» — szól Háda, — «csak borus felleget látok homlokodon s szemedben különös láng lobog, mintha kutatnál, szenvednél és küzdenél többet, mint bárki más; mintha mindenkinek, ki rossz szándékkal van hozzád,

meg kellene állnia remegő szívvel és szenvednie veled, mint én szenvedek — és szeretnie kellene téged úgy, mint én szeretlek . . .»

«És most, Kain,» — jelenti Mihály az Úr parancsát — «térj útadra és küzdj ki magadnak békét! Ki a világnak akar ura lenni, tanulja meg előbb magát legyőzni!»

Jehova irgalma leküldi mennyei vigaszát a szerencsétlen anyának és kétségbeesett feleségnek.

«Béke veled — fájdalmas anya! . . . Így szól hozzád az Úr: . . . fiad fog születni, akiben Ábel lelke kél életre, ki édes szavakkal beszél majd az Úrról és megvigasztal élted alkonyán.»

«És te, Csilla! Neked testvéred születik, aki eloltja bánatod és te magad a jövendő reményét fogod hordozni szived alatt. Légy áldott!»

Mihálynak még Luciferhez van szava, hogy megkérdezze, mivé lett nagyszerű terve. Kain szelleme föltámad sirjából. «Vagy tán magad teremtetted önmagad s egy új világnak kezdete te vagy?»

Lucifer:

Nem szokásom szavakkal küzdeni, hanem a tett és munka fegyverével. Rövid leszek: hogy eredetem honnan vettem — az egyre megy — más vagyok és más leszek — az emberiséget eltántorítom uradtól.

Mihály:

Ez a szándékod — de célt nem érsz. Az Úr alaptörvénye *szeretet* s a mindent összetartó *egység*. Ebből indul ki minden és ebbe tér egyszer vissza, ha bolyong is néha álösvényeken. Ebbe beletartozol te is — még most is, lázadásod idején.

Lucifer:

Soha.

Jehova nem hagyja el az embereket — szól ismét Mihály — sem szenvedésükben, sem küzdelmükben. És az Úr hívei birodalmakat alapítanak, testvéresítik a népeket és a föld és ég szövetségét hirdetik a megtévedteknek.

Lucifer:

Tudd meg tehát: ragyogó fény sötét árnyat teremt — s az árnyék enyém . . . és esküszöm: a föld megmarad földnek, a felleg fellegnek — és én megmaradok a kettő között . . . Az vagyok, ami vagyok — örökkévaló, mind urad. És míg élek, reszkessen előttem az ég és a föld.

Mihály:

Nem hódolsz meg?

Lucifer:

Nem.

Mihály:

A küzdelmünk hát végeérhetetlen.

Lucifer:

Örökös.

Az Örökös Küzdelemnek, ennek a ritmikus prózában írt drámai költeménynek, tulajdonképeni hőse Lucifer.

Milyen jellemvonások határozzák meg Linnankoski Luciferének lényegét?

«Sajátod csak az *önzés*, te szelleme a *zendülésnek* és a *lázadásnak!*» nyilvánítja ki az Úr angyala Lucifer legjellemzőbb tulajdonságát. «Hisz ismertek engem! Szeretem a harcot, a küzdelmet, s szeretem én a lélek viharzását,» biztosítja szellemtársait lényének változatlanságáról az ördög maga.

«Ész fejedelme!» hódolnak uruknak a szellemek. «A szabadságnak s magányosságnak szelleme vagyok,» jellemzi ismét önmagát. «És mi a rossz?» kérdi tovább. «Én vagyok magam! S hol a határ? Igen a határ, a határ — oh, te hat nap mestere, az nincs egyáltalán. Vagy mégis van határ: én vagyok magam. *Határ vagyok*, ki fölnyitom a szemet s az embert betaszítom a létfolyam árjába.»

A függést gyűlöli, Ábelnek Jehovában bízó hitét kigúnyolja, de fél a bensőséges érzelemtől, fél a lélek mélyéből fakadó érzésnek hatásától. Nagy, mindenség megbontó terve Ábel halálát követeli, a félénkebb szellemek borzadásakor határozottan érezteti fensőbbségét s büszkén veti oda: «tervem nem tűri a

birálatot», amiből azt is megérthetik a szellemek, hogy Lucifer nem kér tanácsot tőlük, hanem csak akaratát és végleg megállapított haditervét közli velük. Lucifer azonban nem szomjuhozza a vért, «Ábel halála csak kényszerhalál,» de eredményt csak a hidegen számító ész érhet el: «nagy terveket nem vezethet a szánalom».

«Egyenes vagyok,» vallja büszkén. Nem tagadja le az Úr teremtette világrend nagyszerűségét, a szerves élet alaptörvényének, az öröklésnek bámulatos voltát, de megvetését sem leplezi és észbe villanó gondolatnak, ötletnek minősíti. Gúnyja nem kiméli az istenséget, sem Mihály arkangyalt, sem az embert. Elbizakodottsága «a győzelem örömserlegét élvezi előre» s frivolitását elárulja a szerelemről s a nőről való felfogása. Kitartása lankadatlan, első támadásának balsikere nem csüggeszti s a harcot megújítja dacos hevességgel.

Az Örökös Küzdelemben, mint láttuk, Lucifer második támadása, második forradalma tombol teremtője, Jehova ellen. Éva megkisértése is Lucifer műve volt s kárba — hite szerint — nem veszett akkori munkája sem, mert Kain, akiben Istent támadja meg, hogy az Úr legfőbb törvénye által bosszút álljon Jehován, visszaszorítsa a fellegek közé s magáévá tegye a nagy világot, ez a nagyratörő, minden emberi kötelékeiből szabadulni vágyó, mindent megérteni akaró Kain akkor fogantatott, mikor még az almának nedve Éva ereiben keringett. A főcél: szabaduljon föl a világ Jehova alól, legyen oly szabad, mint *magunk* vagyunk, mondja Lucifer. E hitében van bukásának a csirája. Lucifer téved, félreérti az Úrhoz való viszonyát. Más vagyok mint Jehova, mondja. Valósággal másik istennek tartja magát, de be kell vallania, hogy bár én vagyok a rossz, mégis ugyanabból a csirából, mint minden más, vagyis: az Úr teremtménye vagyok én is, mint minden más. Ezzel azonban nem törődik, meghódolni nem akar s alkotni készül új világot. Újabb bukása nem józanítja ki, de bár küzdelmét folytatni akarja időtlen időkig, az Örökös Küzdelem ép úgy, mint Madách «Az ember tragédiája», tulajdonképpen Luci-

fer tragédiája. Lucifernek buknia kell s ha nem is kapott még halálos sebet, a végét tudjuk, Linnankoski szinte láttatja velünk, mint törik meg az idők folytán dacos energiája s mint olvad bele egykor hasztalan küzdelmekben kifáradt lelke kínos vergődéssel a mindenség összhangjába.

Linnankoski az Örökös Küzdelemben ugyanazt a témát dolgozta fel, melyet Lord Byron Kain mysteriumában. Bár Linnankoski olvasta Kaint, ez a műve nem egyenesen Byron hatására keletkezett. Az Örökös Küzdelem eszméje az alig tizenöt éves Linnankoski lelkében fogamzott meg akkor, mikor a konfirmációra készülve a kathekizmusból tanulta az első testvérgyilkosság tragédiáját. Ez az eszme végigkisérte egész ifjúságán és mikor 1903-ban, férfikorában mint író lépett fel, első műve: az Örökös Küzdelem teljesen kiforrott költői tehetségről beszélt és ismeretlen nevű íróját egyszerre a finn irodalom legnagyobbjai közé emelte.

Az Örökös Küzdelem önálló költői tehetség alkotása és semmiképen sem mondható byroni utánzatnak. Ezt bizonyítja pl. a megoldás. Linnankoski művében az Úr kegyelme, megbocsátó szeretete és megdönthetetlen hatalma üli diadalát, mely jövendőt és kegyelmet igér az önmagát legyőző, küzdő embernek. S hogy még a másik legfőbb különbséget említsem, Linnankoski Kainját nem annyira a halál problemája nyugtalanítja, mint Byron Kainját, hanem keresi az értelmet, a világosságot, meg akarja érteni a világot, Linnankoski Lucifere pedig sokkal közelebbi szellemrokona a Madách alkotta «tagadás szellemének», mint Byron ördögének. Azonban a Linnonkoski és Madách közötti viszony felderítése semmiféle kutatás tárgya nem lehet. mert Linnankoski saját művének megjelenése után hallotta először Madách nevét és nagyszerű alkotásának címét meg alapgondolatát.

Budapest. *Sebestyén Irén.*

AZ ISKOLA REÁLIS TÁRGYAI ÉS AZ IDEÁLIZMUS.

Tanítványaimmal a kertben vagyok. Kora-tavaszi reggel, de szelid, csöndes szellő lengeti az aranyfűz mélán lecsüngő finom ágait. A fenyő sötétzöld koronája, a Forsythia aranysárga virága, az Anemonék harmatos szirmai és a távoli hegyoldal messzeterjedő zöld kárpítjai mind a tavaszi reggel poétikus szépségében pompáznak s hirdetik azt az örökpoézist, amelynek párja nincs, amely nagyszabású és mégis annyi kedves naivsággal mosolyog felénk; amely szines, világos, fényes, s mégis annyi misztériumot rejt magában.

És vannak, akik arra a sokfelé ágazó tudományra, amely e fönséges poézis lényegét, életének misztériumát kutatja, egyszerűen azt mondják: *reális* tudomány, aztán napirendre térnek fölötte. S ami a legkülönösebb, a *reális* alatt az *anyagiast* értik, nem a valóság, az igazság, a valóban létező dolgok kutatását, amint azt érteni kellene.

Az iskola, főleg a jó középiskola, tehet sokat e félreértés megszüntetésére.

Anyag? Különben, mit is olvasunk erről mostanában? «Kétségkívül egyike a legmeglepőbb fölfedezéseknek az, amelyet a fizikusok az utóbbi években hirdetnek, ugyanis, *hogy az anyag egyáltalában nem létezik.*» (Poincaré; «Tudomány és föltevés.»)

Igen, a reális tudományok óriási lépésekkel haladnak, rohannak előre; s a *föltevések* megelőzik ez óriási lépéseket is . . .

Csak győzze az iskola őket utólérni, hogy el ne maradjon és elavult dolgokat ne tanítson. Csupa szellem, csupa lélek

minden ilyen tudomány a hivatott ember előtt, s ha van is anyag, az csak eszköz a tudomány kezében.

A *jól vezetett* ifjúság fogékony lelke, megértő szelleme tudja magába fogadni — úgyszólva abszorbeálni — azt a mélyebb költészetet, amelyet a természet és a természetről szóló tudományok árasztanak felénk; azonban amint említettem csak jó vezetés, kedvező körülmények között. A virág sem nyílik ki bármely sötét, dohos zugban, a lélek erői sem fejlődhetnek ki bármilyen környezetben.

Azok a poétikus lelkű görögök, akik az egész természetet, az egész mindenséget a poézis varázsával tudták bearanyozni: érezték is minden fűszálban, minden virág kelyhében, minden fa lombkoronájában, minden madár énekében a poézis erejét, s ez az erő, amely átjárta lényöket, váltotta ki lelkökből a legszebb művészi gondolatokat, magasztos eszméket, s hozta létre a remekművek egész sorát.

A költészetnek, a művészetnek a természet reális megfigyelése által adtak igazi tartalmat, s ezeket nem elválasztani, hanem egyesíteni törekedtek.

Az élet, a tudomány, a tanulás reális és ideális törekvéseinek józan kiegyenlítése volna a nevelés és tanítás egyik nevezetes feladata.

Nemcsak az égről sugárzó csillag, de minden virág kelyhe, a természet minden lénye egy-egy nagy kérdéssel tekint felénk!

Problémákba ütközünk; problémák állják útunkat mindenfelé, problémák, amelyeknek megfejtése a jövőre vár; s ez a jövő: a *mindkétnembeli* intelligens ifjúság! Ezt kell úgy nevelni, oktatni, hogy lássák a szellemét, a lelkét a dolgoknak, a természet tárgyainak, s akkor nem lesz többé az ú. n. reális tárgy csak egy *élettelen anyaghalmaz,* hanem benne lüktet az élet, s ott uralkodik a szellem s a szeretet!

Azt az intelligenciát kell a fiúkban ép úgy, mint a leányokban kifejleszteni, amely egyedül az emberhez méltó és csakis az ember által elérhető: a lelkét, a szellemét keresni

minden ismeretnek; akkor a 2×2-nek is mélyebb értelme lesz. Csodás dolgokat regél a *mindenség* örök törvényeiről, örök mozgásáról; érdekes dolgokat értet meg, amelyeket csak az appercipiálhat, aki szeretettel tanul és gondolatokat, szellemet keres ott, ahol tanulni akar. Szárnyakat ölt akkor minden betű, minden szám, s az ember lelkét magasabb régiókba ragadja! Ha nem látszanék túlzásnak, puszta frázisnak, azt mondanám, hogy a szférák zenéjét hallja ilyenkor leszállni a magasból . . . Pedig ez nem pusztán üres frázis, aki megértő és érző lélekkel, világos értelemmel tanul: hallja és megérti a természet titokzatos hangjait.

A természet szépségétől elragadtatva, nem hiában mondta Linné: «Látom az Istent ittjártában!»

A kutató szellemet kell fölébreszteni, munkásságra serkenteni. Ezt a munkát azután olyan reális haszonra lehet fordítani, amely nemcsak szélesebbé teszi a lélek látókörét, de új ösvényeket nyit, új gondolatokat termel, új foglalkozásokhoz vezet (pl. állat-, növényhonosítás, terjesztés, gyógynövények gyűjtése, termelése stb.) és minden tekintetben a szociális élet javítására törekszik. S ha ez nem ideális törekvés, akkor nincs ideálizmus e földön. Csakhogy ezt az ideális törekvést valóra lehet változtatni, s akár apró pénzre fölváltani. S ez az igazi. Mert puszta ideálizmusból az emberiség soha sem élt meg, s nem is fog megélni e földön.

Azonban a jelenlegi körülmények a hatosztályos felsőbb leányiskolában nem kedveznek e reális és mégis ideális törekvéseknek!

1. Az *idő rövidsége* (heti 2 óra a természettudományi tárgyakra) alig elegendő arra, hogy a kitüzött anyagot valahogy átvegyük tanítványainkkal.

2. Számos leányiskolában a berendezés is hiányos; (értem a *szertárak berendezését).* A gyűjtemény az állatot pl. nem abban a milieuban mutatja be, amelyben él, küzd, táplálkozik, győz vagy legyőzetik (legfennebb itt-ott felel meg egy-egy ökológiai vagy biológiai csoport ennek a föltételnek), hanem merev,

semmitmondó alakban, amely unalmas a szemlélőre és nem tanulságos a gyermekre nézve.

3. Aquáriumok, terráriumok rendesen csak a jámbor óhajtások közé tartoznak.

4. Laboratóriumi munkáról alig beszélhetünk. Pedig a kirándulásokon, a mikroszkópiai szemléltetéseken kívül, ez az önálló munka fejlesztené gyakorlati úton az érzékeket s a természet iránti szeretet hasznot hajtó irányait.

Látom olyankor, amidőn valahogy időt szakíthatok e rövid két órából arra, hogy a növendék maga készítsen egy-egy könnyebb mikroszkópiai preparátumot; milyen nagy a lelkesültség, a munkakedv, *főleg a tehetséges* leányokban; milyen pezsgő élet van ilyenkor a tanteremben! Csakhogy, ime: csöngetnek! Vége az érdekes munkának. (VI. o.)

Pedig, ki tudja, ha több alkalmuk volna ilyen és hasonló önálló vizsgálódáshoz, munkához, nem fejlődnék-e közöttök is ki egy-egy *Curie*néhez hasonló nagy szellem?

Hiszen a magyar leány intelligens, istenáldotta tehetségekkel fölruházott individium!

De, ha nem is vagyunk eléggé bizakodók abban a tekintetben, hogy ilyen hittel nézzünk a jövő munkája elé, legalább a nagy természet iránt való *benső érdeklődést,* a kutatás vágyát, a kötelesség és munkaszeretetet kellene valóban beoltani a fejlődő leány lelkébe.

S ha sikerül őt így irányítani, akkor az a bizonyos felületesség — amellyel a leányokat gyakran vádolják, s nem mindig ok nélkül — mind szűkebb és szűkebb körre fog szorulni. A gondolkozás tartalmasabb, mélyebb járatú lesz. A művelt női lélek teljesen kiemelkedik az öntudatlanságból; nem fog dominálni fölötte az üres hiúság, kevesebb követeléssel lép ki az élet küzdő terére, tartalmasabb, nemesebb aspirációk fogják betölteni a lelkét!

Amint már fennebb említettem, s amint az már meglehetősen köztudomású is, a hatosztályos felsőbb leányiskola mai szervezete, berendezése nem kedvez eléggé a női lélek ilyen

módon való fejlődésének. Sőt a hatosztályos felsőbb leányiskola már bizonyos tekintetben tulélte magát; nem felel meg a kor szellemének, a polgári társadalom jogos kívánságainak.

Épen ezért a legnagyobb örömmel üdvözölhetjük a felsőbb leányiskolák főigazgatójának és mindenkori miniszteri biztosának, Révy Ferencnek, tervét, mely terv a felsőbb leányiskolát nyolc osztályra akarja kiegészíteni, bizonyos tekintetben hasonlóvá szervezve azt a fiúk felső reáliskolájához (nem feledkezve meg azonban a nők speciális hivatásáról). Olyan leányiskolát akar teremteni, amely egyrészt érettségi bizonyítványt ad a leány kezébe, képesítést a tovább haladáshoz, más részt nevelőnőket akar nevelni, azaz képezni. Végre azok a leányok, akiket mind ez nem elégítené ki, az V-ik osztálytól kezdve latinul is tanulnak, mint a fiú-főreáliskolában.

Ez a terv, ha életbe lép, egész más irányt fog adni a leánynevelésnek, s merem hinni, hogy szerencsésebb irányt, mint amilyet a jelenlegi hat osztályos felsőbb leányiskola szükségképen adhat.

Az az ú. n. *általános műveltség* — és *csakis* általános műveltség, *semmi egyéb* —, amelyet ezelőtt 25—30 évvel olyan nagy önérzettel emlegettek a hat osztályos felsőbb leányiskolák intézményével kapcsolatban, az nem felel meg napjainkban a legsürgősebb követeléseknek. A polgári társadalom fölfogása ma már egészen más (az arisztokrácia pedig alig vett és vesz tudomást ezekről az iskolákról).

S ennélfogva azt mondhatjuk, hogy csakis azok a felsőbb leány-, illetve középiskolák feleinek meg a kor szellemének, csakis azoknak van létjogosultsága, amelyek arra képesítik a nőt, hogy ha szüksége van rá, megszerezhesse a mindennapi kenyerét; vagy amelyek érettségi bizonyítványt adnak a kezébe, amellyel, ha tehetséget érez magában, az egyetemen is folytathatja tanulmányait.

Kenyérért kiált ma minden egyes ember a polgári társadalomban. S ezt az intenziv fölkiáltást ki tudná rossz néven venni?

Hát Jézus Krisztus nem osztott-e ki kenyeret ama nép között, mely őt Genezáret taván túl a hegyre kísérte? S nem kenyér mellett búcsúzott el tanítványaitól az utolsó vacsora alkalmával?

Csakhogy Jézus öt árpakenyérrel és két hallal 5000 embert tudott megvendégelni. Most, sajnos, a társadalom minden egyes tagja, legyen férfi vagy nő, magának kell, hogy kiküzdje ezt a darab kenyeret, s ha még halat is kíván hozzá, duplán kell küzdenie! Igen, kenyér kell az embernek.

Hasztalan akarnók magunkat azzal ámítani, hogy az a bizonyos általános műveltség elegendő, az mindent pótol.

Az nem pótol semmit a gyakorlati, a megélhetésért küzdő életben.

Azok, akik a jelenlegi felsőbb leányiskola hat osztályát végezve, jutottak később az egyetemre, sok megható és tanulságos történetet tudnának elbeszélni arról a küzdelemről, azokról az alig legyőzhető nehézségekről, amelyekkel végre sok erő, *egészség* idő és pénzpazarlás után, végre megnyerték az érettségi bizonyítványt!

A felsőbb leányiskolák átalakítása tehát valóban égető- és életszükség, különösen az egyetemmel biró városokban.

Az a leány, aki majdan a *tervbe vett* nyolcosztályos felsőbb leányiskolát (női felsőreáliskolát) végezte, s ott érettségi bizonyítványt nyer, akár megy azzal egyetemre, akár nem, mégis ennek az okmánynak, úgy intenziv, mint extenziv ereje, valamint gyakorlati haszna is összehasonlíthatatlanul nagyobb lesz, mint a hatosztályos felsőbb leányiskola bizonyítványának.

Attól pedig egy világért sem lehet félni, hogy az ilyen alapra fektetett leányiskola megfosztaná a nő lelkét a nőiességtől és az ideálizmustól.

Szó sincs róla. Az igazi nőiességet úgysem a tudatlanságban, felületességben, üres hiúságban kell keresni.

Az ideálizmus pedig nem abban áll, hogy a felhőkben járjunk, s a komoly, munkás élet gyakorlati törekvéseit megvessük.

Az öntudatos, céltudatos, erélyes vezetés, a tapintatos nevelői és oktatói rendszer, a serdülő leány lelkületének ismerete: fogja a nyolcosztályos felsőbb leányiskola jövőjét biztosítani.

Az ifjúság, más szóval a jövő lelke és érdeke az, amelyet soha sem szabad szem elől téveszteni, amelyet az ész és a szeretet fényével kell megvilágítani, hogy ez a leendő tanintézet, s egyáltalán minden nőnevelési intézet az ifjúságot, a társadalmat, az életet mindazon eszközökkel szolgálja, amelyek az ember boldogulásához és haladásához föltétlenül szükségesek!

Kolozsvár. *Binder Laura.*

VIRÁGOS ISKOLÁK.

Napjainkban, amikor az esztétikai törekvések általános érdeklődésre, szóval népszerűségre tettek szert, mindinkább közeledik a megvalósuláshoz Ruskin eszméje: «azt szeretném, ha minden embernek szerszáma szép volna». A mai ember lelkében levő, teljesen tudatos szépérzék mind hangosabb szóval követel kielégítést. Határozott föllépésének eredménye: az ember izlésének finomodása.

S ez magyarázza meg, hogy szeretjük közvetlen környezetünket csinosítani, szépíteni, tetszetőssé varázsolni. Természetes, hogy ebbeli munkánknál fölhasználunk minden eszközt. Művészetet, tudományt, puszta kézügyességet segítő társául fogad az ember, amikor arról van szó, hogy otthona a kényelmen kívül még esztétikai élvezetet is nyujtson.

Nem jelentéktelen szerep jut e díszítő munkában magának a természetnek, mely százféle alakulatával mintha predesztinálva volna az ember szépérzékének kielégítésére. Ne is menjünk messzire! Itt vannak mindjárt első sorban a virágok. Mily nagy szerepük van például a lakás, az otthon díszítésében. Egy pár szál ügyesen elhelyezett virág milyen barátságossá tud tenni egy különben minden pompája mellett is talán rideg szobát. Nem hat-e kedélyünkre is kellemesen, ha a nagy város füstös, kormos épülettömbei közt egyszerre virágdíszes ablakokon pihenhet meg tekintetünk? Fővárosunk közönsége ma már kezd is meghódolni szépérzéke parancsszavának s nem egy helyütt gyönyörködhetünk szép virágok gazdag színpompájában.

Mi tanítónők, akik arra vagyunk hivatva, hogy a jövendő generáció lelkét műveljük, ne felejtsük el a virágokat nevelő

eszközökül felhasználni. Sokszorosan felhasznált és elcsépelt, de örök igazság rejlik Petőfi e szavaiban: «A virág s az erény két atyafi gyermek.» Valóban oly sok nemes érzés csiráját plántálhatjuk el a fogékony gyermeki lélekbe, ha a virágkultusz híveivé szegődünk.

Hogy kerül azonban az iskolába pedagógiai céloknak is szolgáló virág?

Régi törekvése az a pedagógusoknak, hogy az otthon, a család és az iskola közti távolságot csökkentsék. Céljuk ezzel persze az, hogy a rájuk bízott gyermekek ne idegenkedjenek az iskolától, hanem tekintsék mintegy második otthonuknak, hol ép oly jól érezzék magukat, mint szüleik körében. Bizonyos egészségi szempontok azonban elveszik az iskola intim jellegét s a növendék lelke némi zökkenésnek van kitéve, mikor a meleg, barátságos otthonból jőve, az iskola küszöbét lépi át. Ennek a zökkenésnek ellensúlyozására használjuk föl a virágot.

Minden gyermek, de különösen a lányok lelkében van érzék fogékonyság a virágok iránt. Nem egy csillogó, ragyogó gyermekszem bizonyítja, hogy mennyire szereti tulajdonosuk otthon, kis kertjében öntözgetett virágait, vagy féltő gonddal ápolt egyetlen cserép virágát. Miért ne használnók ki ezt az önként kínálkozó, tiszta szívből fakadó szeretetet magasabb célok elérésére.

Azt hiszem, minden gyermek örömmel fog eleget tenni a «tanító néni» azon felszólításának, hogy hozna magával otthonról pl. egy cserép muskátlit, amellyel majd az iskolaszobát díszítenők.* Hiszem, hogy csakhamar tele lesz az osztály ablaka kedvesen bólintgató virágokkal. Nem lesz-e egyszerre kedvesebb, otthonosabb az osztály és nem tetszetősebb-e mindjárt iskolánk, ha ablakai gondos szeretettel ápolt virágoktól díszesek?

Mert nem elég ám az, hogy a virágokat csak elhozzák a

* A székesfőváros eltiltotta a főv. tanítóságnak a virágadomány elfogadását, nagy kárára a nevelésnek. Ha ebben a formában megengednék a gyermeknek, hogy virággal kedveskedjék tanítójának, csakhamar virágosak lennének a főv. iskolák ablakai is. *Szerk.*

lányok s aztán feléjök se nézzenek többé. Rá kell vezetnünk növendékeinket, hogy védenceiknek tekintsék azokat a mosolygó virágfejecskéket. «Ápolás, gondozás kell nekik is, csak akkor fognak bennünket igazán gyönyörködtetni.»

A tantestületben mindig akad legalább egy olyan tanítónő, aki maga is szeret a virágokkal bibelődni. Ő volna a gyermekek irányítója, vezetője a hozott virágok ápolásában. Tőle kérhetne tanácsot a növendék, mikor virága esetleg lankadni kezd. Ő tudná megtanítani rá, hogyan kell dugványozni, oltogatni, ha elpusztult virága helyébe újat szeretne nevelni a növendék. Ez a vezető felügyelet visszatartaná a lánykát virága elhanyagolásától, sőt bizonyos erkölcsi érzések alapját vetné meg fogékony lelkében. Az együttes gondozása a virágnak kedves bizalmas viszonyt fejlesztene tanítvány és tanító között. Milyen óriási nevelői értéke van ennek!

Minden gyermek törekedni fog, hogy gondjaira bízott növény a lehető legszebben fejlődjék. Talán még versenyezni is fognak egymással, kinek a virága szebb, kit dicsér meg «Mariska néni?» Azt is látni fogja, hogy a dicséretet nem hiába kapja. Gondosan, nagy igyekezettel fogja ápolgatni, öntözgetni a rábízott cserepet és büszkén, diadallal fog róla beszámolni tanítónőjének, ha a rábízott növény színpompás virággal hálálta meg gyöngédségét. Egy-két helyeslő, dícsérő szó nemes ambiciót ébreszt föl a gyermeki lélekben s ez folyton sarkalja a leánykát, nem hagyja elfeledtetni vele, hogy neki most kis ápoltjával szemben kötelességei vannak, miknek elhanyagolása a jó «Mariska néni» feddését is maguk után vonná.

Így kicsiben rászokik a pontosságra; kötelességtudóvá lesz és lelkének sajátja marad, mert már az iskolában megszokta és belátta szükségét; s a jó törekvés minden nemesre és jóra fogékonnyá teszi lelkét.

Amellett, hogy léleknemesítő a virágokkal való foglalkozás, még az a haszna is megvan, hogy a növendék már kis korában megtanulja a velök való bánásmódot. Hogyne díszítgetné otthonát később is szívesen maga ápolta virággal, mikor már

az iskolában megtanult gyönyörködni a virágokban, mikor már tudja a módját annak, hogyan lehet igazán szép szoba- vagy ablakdíszt nevelni.

A virágok gondozása egyszersmind kedvet ébreszt a növendékekben másféle kerti munkákra is. Sajnos, hogy a mi leányiskoláink, legalább a háztartástan keretében, nem foglalkoztatják leányainkat e téren is. Oly sok előnye, oly sok haszna volna ennek a kerti foglalkoztatásnak még akkor is, ha nem szakértőket akarna nevelni. Eltekintve a szakképzés előnyeitől — melyekről pár évvel ezelőtt Brand Vilma, modori igazgató, írt igen értékes cikket egyik pedagógiai folyóiratban — csak azt vegyük fontolóra, hogy a rendszeres kerti munka mennyire erősíti, fejleszti a zárt, iskolai levegőtől amúgy is gyenge, vérszegény, beteges leánysereget.

Mennyivel előbbre vannak e tekintetben a németek, angolok, kik nemcsak kertészeti szakiskolákat állítottak a nők részére, de egyes leánynevelő intézeteikben rendszeres kertészeti tanfolyamokat tartanak fenn. Most, amikor úgyis napirenden vannak a polgári leányiskola reformálásának kérdései, nem volna-e időszerű, ha ez irányba is fordulna az arra hivatott reformálók figyelme?

Túrkeve. *Dirner Adél.*

KÜLFÖLDI LAPSZEMLE.

Revue Pédagogique. *November.* Perroud alaposan szemügyre veszi, hogy milyen is legyen *az iskolásgyereknek egy-egy napja.* A 14—15 éves gyereket tekinti alaptípusnak. Ráillik mind az internátusi, mind a fél házi nevelésre, amit mond; szisztémája ép azt mozdíthatja elő könnyen, hogy az internátus felvegye a családi nevelés előnyeit, meg hogy az otthon dolgozzon az iskola szellemében. Elvei: legfeljebb 10 órai szellemi munka és emellett is elnézés, ha némi kis pihentető szórakozottság lép fel; az osztálytanulás és a magántanulás helyes viszonya 4:6-hoz; sok séta, elég szórakozás, közbe-közbe levélírás; a befogadó-képesség gondos őrzése; az egyes órák, de a kettős órák helyett is másfél órák; különös figyelem az előkészülésre, a feldolgozásra, a magábamerülésre; alapos bevezetés a segédeszközök önálló használatába, biztos megalapozása annak, hogy az iskolával ne szakadjon meg a művelődés továbbképzése. *Braunschwig* kedves jegyzeteket ad közre *a nevelés legelső lépéseiről.* Elmondja, hogy pici kis fiúkat milyen komolyan részesítik erkölcsi és esztetikai utmutatásban mindjárt az első naptól kezdve; hogy hogyan fejlesztik később is életbölcsességét és utánzó képességét, önismeretét, igazságszeretetét és életrevalóságát. Kiemeli, hogy sokkal könnyebben tiltanak, mint parancsolnak. Nagyon érdekes ennek az utóbbi felfogásuknak az indokolása; megjegyzik ugyanis, hogy az apróság nehezen fogadja magába azt, ami új előtte vagy idegen tőle és annak természetszerűleg ellenáll. *Gasquet* folytatja *a felsőbb tanítónőképzők* reformját. Magyarázza azt a közoktatási politikát, mely náluk sok és sok kiváló tanerőt kíván. Kitér a vizsgálat tévedéseinek a megfélemlítő lehetőségeire; mérlegeli az elméleti és a gyakorlati továbbképzés értékbeli viszonyait; tanácskozik a tanítói mellékfoglalkozásokon, valamint azokon a közigazgatási ismereteken, melyek ezekhez engedhetetlenül szükségesek. Felsorolja a tanítóképzés különböző útjainak-módjainak az előnyeit és hátrányait; ajánlja az egységes képzőt; behatol az egyetemi kurzusba és egyrészt méltányolja a szigorú tudományos képzést, másrészt megbeszéli az anyagi megélhetés nehézségeit. *Alazord*-tól eleven kortörténeti képet kapunk *egy régi barnabita kollégiumról,* annak elemi- közép- és főiskolai tagozatáról. Mindhármat Franciaországnak egyik angol követe alapította egyidőben. Rosenthal és Brun *az esztetikai műveltségről* tartanak beszédeket. Lelkesülnek érte, hogy aki rajzol, az milyen könnyen megérteti magát! Milyen érzékeny, milyen éles megfigyelő, milyen szerelmes a szépségbe, a természetbe, az életbe! Milyen egészséges, békés,

tiszta és jóságos gondolatokat táplál! Sikraszállnak azért a meggyőződésért, hogy az ifjúság nevelésében a képzőművészeteket ép olyan hely illeti meg, mint az írókat. *Rotival* beszámol róla, hogy *a gyorsírásnak és a gépírásnak* régi nagy multja van *Franciaországban*. Mai napság meg pláne nagyon sürgetik, különösen a leányoknál, a kereskedelmi iskolákban. *La Blache* rajongó képekben emlékezik meg *a Champlain*-tóról, ahol ugyan érezte, hogy a legszebb vidéket is csak a fenséges történelmi emlék szentelheti igazán magasztossá. Végig éli sok hatalmas küzdelemnek a történetét. Látja nagy keresztény miszszióknak a csodás áldásait. Végül pedig egészen magával ragadja a népek és a fajok megindító kibékülése, az a kibékülés, melyet a műveltség és a szabadság kettős géniusza vezet.

Az elemi-iskolai, külföldi és irodalmi *hirekben* a legfőbb gondolatok a következők: A mennyország után a legszebb világ a szülőföld és a haza; örömök, fájdalmak, szeretett arcok olvadnak vele egybe; ezek személyesítik meg, ezek teszik, hogy úgy szeretjük, mint az édesanyát. Természettől fogva mindenki szereti, ha úgy tehet, mint mások; ez is egy okkal több arra, hogy a tanító igyekezzék az iskolában boldog szociális világot teremteni. A mosható iskolai fal nemcsak tiszta, hanem megőrzi azokat a kedves díszeket is, mellyel szívesen felékesíti «Az iskolai művészet egyesülete». A *Maison Guyau*-nak azért is nagy a jelentősége, mert fiatal lakói között ott vannak a szellemi munkások meg ott a gyakorlati élet munkásai és ezek megismerhetik egymásban a legkülönbözőbb szociális viszonyokat. Az igazi hazaszeretet olyan, mint a francia; büszke, hogy hazája szivén viseli az egész emberiség érdekeit. A szülői konferenciákba — legalább évenkét kétszer — egy-egy tanítási órát is belle kellene venni. *Charleroiban* megnyílt «A munka egyeteme» tanoncok, munkások és hivatalnokok részére; a termek mellett tágas műhelyekkel is rendelkezik. *Olaszországban* egy olasz hölgy mintaszerűen gondoskodik a francia ösztöndíjasokról. *Lamartineban* az a sors érte az írót, hogy életében alig hallgattak rá, halála után majdnem elfelejtették s mire feltámadt, egyénisége egészen megváltozott. Az egyik francia hadihajón nagy betűkkel ragyog ez a két szó: akarat, fegyelem; ennek kellene tündökölnie a francia iskolában is a legfeltünőbb helyen!

December. Vial azt fejtegeti, hogy aki Rousseau pedagógiáját meg akarja közelíteni, annak legelőször azt kell tisztáznia, hogy mi nála *a természetes ember* fogalma. Meggyőzően és szívhezszólóan tárja elénk, hogy hogyan jellemzi az ősi önzést, a jogos önzést és az önzést ellensúlyozó részvétet. Hogy hogyan értelmezi először a korlátlan szabadságot és a polgári szabadságot, azután a «Contrat social» áldásait, meg a szabad tevékenységben gyökeredző boldogságot. Hogy milyennek ismeri azt a jóságot, mely tud lemondani, mely hevül a kötelességért, mely mindenütt megtalálja a szépet. Hogy hogyan fogja fel ezt a legfőbb életelvet: «munkáld a saját boldogságodat, de közben a lehető legkevesebbet vétsembertársaid ellen». *Combarieu* tanfelügyelőnek a beszámolójában nagyon tanulságos az, hogy összefoglaló áttekintést ad egy-egy egész osztálynak a tanulói világáról. A *lycée*-k és a *collége*-ek *első és második évfolyamát* választja. Több szivélyességet, kedélyességet és gyermeki egyszerűséget, zavartalan

közvetlenséget intenzivebb gyermeki munkát kíván a legkomolyabb és legtudományosabb kérdésekben is. Keresi ennek a termékeny és egészséges hangulatnak az útját-módját minden egyes tantárgyban. Nagy súlyt vet a nyelvtannál a játsziságra ; az irodalomnál az átélésre ; a történelemnél a mult- és a földrajznál a távolság-érzékére. Int a beszéd- és értelemgyakorlatokban a növendéki tapasztalat felhasználására ; a számtanban a számolásra, a gondolkodásra és a pontosságra ; az erkölcstanban az erkölcsi alapfogalmaknak az érthető megelevenítésére. *Pellissier* sok jó példán érezteti *a beszélt és az irott nyelv* különbségeit. Elismeri azonban műfajok szerint, hogy az írói eredetiség sokszor épen abban nyilatkozik meg, hogy a beszélt nyelv formáit természetszerűen utánozza ; elismeri, hogy az erős és a keresett eltávolodás a beszédtől írásban is lehet elidegenítő és affektált. *Ribot* referátuma *az erénydíjak* kiosztásáról szól tartalmas életképekben. Örül, hogy előkelő helyre emelheti az egyszerű szivet és hogy hatást gyakorolhat vele a dicsőséges észre. Meglep bennünket a felsorolt jutalmak sokaságával és sokféleségével ! Kitüntetik a hősiességet, a családi önfeláldozást, a hűséges és fáradhatatlan házi szolgálatot ; a sokoldalú tanítói munkát és a hihetetlenül találékony közjótékonyságot. Megemlékeznek arról a kitartó és vállalkozó odaadásról, mellyel pedagógusok és ápolók külföldön is sok szimpatiát, sok dicsőséget szereznek Franciaországnak. Az apróbetüs *közlések* elsősorban bevonják az iskolamulasztás sokat vitatott problémájának a végső következtetéseit ; osztályozzák az eseteket, a fegyelmezést, a segítséget és a társadalompedagógiai befolyásokat. Szóbakerülnek még a következők : egy német professzor, egyetemi előadássorozatot tart a nép asszonyáról ; a tanítók egyetemi életében csak a számtan és a vegytan okoz nagyobb nehézséget ; Lausanneban testületileg gondoskodnak a szegény gyermekek táplálásáról már csecsemőkorukban ; Helsingforsban Simonnot professzor országos sikereket aratott a direkt nyelvtanítás gyakorlati bemutatásával ; Algirban, jól eltalálták a franciák azt a tanítási módot, mely művel, de azért nem von el a földtől és a műhelytől ; Mornet egy egész könyvvel védi a romanticizmusban a nehézkeséget, a túltömöttséget, a zavaró jegyzetgazdagságot, mert mindez tartalmassággal párosul, mert fárasztó eredetiségnek az eredménye, mert könnyen helyreigazítható,

Január. Gérard Varet pálcát tör *a bálványozott tudomány* felett és hódol a valódi, a kritikai tudományos szellemnek. Szembeállítja a csalóka fénynek és a hiszékenységnek a nagy veszedelmeit a bizonyítással, a bizonyítékkal és az ellenőrzéssel, szóval mindazzal, ami sok megfontolást kíván ugyan, de nagyszabású eredményre vezethet. *Hazard*nak a thémája úttörő, más téren is követésreméltó. *A szónok fiziológiája* foglalkoztatja az olasz Patrizi nyomán. Talán épen, mivel másnak a munkáját beszéli meg, minden eredetisége mellett is alaposan kitérhet sok részletre. Vizsgálat alá kerül a szervezet, a lélek és a tehetség kölcsönhatása ; a tüdő, a szív, a gyomor és segítőtársaik ; a fáradtság, az erősítés és a frissítés. A tulajdonképpeni szónoklat itt alapjábanvéve izommunkának bizonyul, ami pedig szellem, arról kiderül, hogy az erős akarat és az erős érzések lépnek benne előtérbe, míg a mély gondolkozás és a finom gyengédség háttérbe

szorul. Épen ma nagy figyelmet érdemel az egész tanulmány a nők részéről a nőügy szempontjából is. *Ripert* felkarolja *Samain*-t, kit a XIX. század legnagyobb francia költőjének tart. Szereti álmodozó misztikus életét és az életbe be nem illő, lehetetlen vágyait. Vonzódik a minden harciasságtól távolálló önmagát emésztő nagy szívéhez. Meghatott melegséggel fogja át egész rokonszenves lényegét, mely csupa harmónia, mert minden ízében poétikus. *Liord* a Falaise-i *ősi kollégiumot* énekli meg, ahol megihlette a legendás mult és a fenséges vidék. *Boutroux* értékes bölcsességgel hasonlítja össze *az amerikai* gondolkodást, az amerikai szellemet és érzést a franciával. Teszi ezt azért, hogy szívben, lélekben, cselekvésben szorosabbra fűzze a két nemzet egymásra hatását; hogy hozzájáruljon ahhoz, hogy mindegyik a lehető legmagasztosabban fogja fel zsenijét meg hivatását és őszintén, kitartóan élje kifelé is azt az életet, melyre benső világának jobbik, tisztább, tökéletesebb fele predesztinálja. Maguknak az amerikaiknak az önjellemzésére támaszkodik. Főkülönbségnek azt érzi, hogy az amerikai rövid idő alatt alkotta meg az emberi ideált, az egész világból merített szinthetikus erővel, a francia pedig évszázados multjában javarészt önmagából teremtette meg szinte önkénytelenül. *Dorlu* szépen összefoglalja Labotnak egyik régi cikkét. Együtt gondolkozik vele arról, hogy hogyan őrizheti meg, hogyan nevelheti ki az iskola *a népet a földnek,* a földszeretetnek és a helyes gazdálkodásnak. A *füzetvégi rovat* tolmácsolja többekközt ezeket a kívánságokat. *Az ipar* haladjon az elvont tudomány fejlődésével! A *testnevelési órák* terjeszkedjenek ki lélekzési gyakorlatokra is! A tanítóság ismerje és művelje a polgári felelősségérzetet! Az iskola küzdjön sokféle eszközzel a szegény néposztályok betegségei ellen! Az egyszerű szakácsnéknak alapítsanak ösztöndíjakat szakácsi továbbképzésre! Az internácionális tanulói levelezésben küzdjön minél több kis francia a francia nyelv világuralmáért! A túlnyomóan kongregációs belga nők ne kapjanak szavazatjogot. A Kongó államban fordítsanak nagyobb figyelmet a földművelési képzettségre és általában a tropikus műveltségre. A nagy francia forradalomnak az új gyakorlati kézikönyvét, Carontól, forgassák haszonnal a tanítók, ha majd felébred az érdeklődésük és az érzékük a történelem iránt!

Február. Hazard nagy vonásokban vázolja, hogy a francia forradalom eszméivel mennyire terjedt és mennyire elhatalmasodott *a francia nyelv* is. Nem szeretné, ha mainapság elvesztené az egyetemességet is, úgy, mint ahogyan elvesztette a hegemóniát. Hivatkozik benne a kedvességre, a vendégszeretetre, az irodalmi nivóra, az egyenes és egyszerű eszességre, az internácionális kifejező erőre, a világosságra, a gyors teremtő képességre, az analitikai bölcsességre és az országos műveltségre. Ezek mellett az előnyök mellett a mesterséges világnyelveket csunyának és kifejezéstelennek, nevetségesnek és feleslegesnek látja. Anyanyelvét tartja leghivatottabb eszköznek a népek egyetértő erkölcsi és szellemi érintkezésére; ezt tartja rá leghivatottabbnak, hogy összefűzze a nagy emberi lélek szétszórt részeit. *Dupuy* hatásosan irányítja az irodalmat, mikor konstatálja, hogy újabban milyen sok *kritikai munka* jelenik meg *Chateubriand*-ról. Nagyon fontosnak tartja, hogy azért még mindig nem akadt olyan

kiadója, életrajzírója és könyvbúvára, mint amilyen Voltaire-nak volt. *Duval* az *iskolábatérés* idején lelkesítő tanácsokat ad arról, hogy hogyan használhatják fel a tanítók a hivatalos programmban rejlő szabadságot. «Találékonyság és alkalmazkodás, egyszerűség és hatásosság!» Ebben keresi a siker nyitját és a nép javát. Kiválasztja a legfontosabbat, az anyanyelvet, s itt bőven belemerül a részletekbe is, csakhogy előbbrevigye az olvastatás lélekképző erejét. A tollbamondást és a fogalmazást védi a gyenge eredménytől s a túlzásban rejlő időrablástól. *Colin* vérmes reményekkel beszélyget *Marokkó földrajzáról*. Tudományos körültekintéssel és művészi lendülettel beszél terméketlen meg termékeny talajáról, népének hibáiról és erényeiről; levonja a többi gyarmatban és a régi Európában rejlő tanulságokat; támaszt sok hálás feladatot a jövő elé. A *kis krónika* a kantoni tanfelügyelőt tartja legilletékesebbnek arra, hogy megállapítsa az elemi-iskola hatását és hogy indokolja az írásbeli házi feladatok eltörlését. Ajánl turisták számára nyomtatott jegyzeteket, vezetőül az erdő fái közé. Angolországból hire jár hároméves újságírói kurzusnak, valamint annak, hogy a középiskolából mindig többen mennek kereskedeelmi pályára és mindig kevesebben az egyetemre. Ugyancsak onnan, panaszkodnak a papi gimnáziumok néptelenségére és arra a népszerűtlenségre, ami élettelenségükben gyökeredzik. Amerikaiak és angolok az iskola sürgős hivatásának sugalmazzák, hogy energiára és ruganyosságra szoktassák a növendéket olyan tárgyban is, melyet eleinte nem szeret; javasolják, hogy minden «házi» feladatot kötelességszerűen, kellő felügyelet mellett, az iskolában végezzenek. Svájcban felfedezték a *fáradság toxinját* és kísérleteznek az ellenszerének a permetezésével; a pillanatnyi eredmény jól bevált, de egyesek még félnek az utahatáztól és félnek, hogy a kezdet káros viviszekciónak bizonyul. Párizsban Blanguernon kiadta «A büszke élet» című kötetét. Versek, melyekben a büszkeség nemes és szép, emberi és együttérzésre méltó; felemeli és glóriával övezi a költőt; lépten-nyomon attól a lelkesedéstől lobog, hogy erőt és szivet adjon, hogy naggyá tegyen szegényt és gazdagot, hogy megszerettese az életet!

Dr. Schmidt Mária.

NŐNEVELÉSI SZEMLE.

A női választójog kongresszusa. A választójogi kongresszus előkészítő bizottságának végrehajtó albizottsága Teleki Sándorné grófné elnöklésével tartott ülésében a végleges programmot megállapította. Az ülésen a kongresszus előkészítő bizottságának tagjai teljes számmal résztvettek. Teleki Sándorné grófné, aki Miss Chapmann-Catt és Annie Furuhjelm, a világkongresszus elnöke, illetve alelnöke fogadására Tátrafüredről érkezett Budapestre, lelkes szavakkal köszöntötte az előkelő külföldi vendégeket.

A kongresszus megnyitása nálunk még nem látott jelenséggel fog történni. Június 15-én, vasárnap, ugyanis Reverend Anna Shaw asszony, a világ első nőprédikátora mond szentbeszédet a budai Szilágyi Dezső-téri templomban. Az ünnepies megnyitó vasárnap délután lesz a Zeneakadémia dísztermében. A megnyitó ülést Rényi Aladárnak ez alkalomra szerzett nyitánya vezeti be, amelyet Kun László zenekara fog előadni. Ábrányi Emil alkalmi ódáját Jászai Mari asszony magyarul, Paulay Erzsi pedig angol nyelven fogja elszavalni. Teleki Sándorné grófné és Glücklich Vilma a külföldi vendégeket üdvözlik. Ezután Jankovich Béla vallás- és közoktatásügyi miniszter, a magyar kormány hivatalos képviselője, a kormány üdvözletét fejezi ki, Bárczy István polgármester pedig Budapest közönségének nevében fogja a vendégeket köszönteni. Lindemann Anna asszony (Stuttgart), a választójogi világszövetség titkára válaszol az elhangzott üdvözlésekre. A megnyitó ünnep egyik fénypontja lesz Miss Chapmann-Catt nagyszabású, az utóbbi két év eseményeit átfogó és megvilágító elnöki előadása, amelyet a nők nemzetközi szolidaritását szimbolizáló jelenet követ. A megnyitó ünnep befejezéséül az Operaházban díszelőadás lesz, amelyet a kongresszus tiszteletére rendeznek. Ez alkalommal «Hoffmann meséi» kerül színre. A címszerepet Sándor Erzsi fogja énekelni.

A kongresszus tényleges munkája hétfőn, június 16-án reggel kezdődik, amikor a formalitások elintézése után Románia és Kína választójogi szövetségeit fogják tagul fölvenni a világszövetségbe. Ugyanekkor fogják ünnepiesen átadni azt a lobogót, amelyet a kínai nők szövetsége himezett és küldött ajándékul a választójogi világszövetségnek. A hatalmas piros selyemzászlót fehér selyemhimzés díszíti, a himzést kínai betükkel írt fölirat veszi körül. Ezután Miss Millicent Garret Fawcett, az angol nem romboló választójogi nőszövetség elnöke és a világszövetség egyik alelnöke a szövetséghez tartozó országok

jelentésének összefoglaló kivonatát terjeszti a kongresszus elé. Ez az első alkalom, amikor a magyar közönség megismerkedik e kiváló nővel, aki a közgazdasági irodalom, de a társadalmi munka terén is nagy érdemeket szerzett. A londoni egyetem jogi fakultása díszelnökévé avatta föl néhány évvel ezelőtt. Miss Fawcett huga volt Angliában az első nőpolgármester. Hétfőn délután a kongresszus tagjai sétakocsikázást tesznek a székesfővárosban és megtekintik látnivalóit. Este a Halászbástyán a székesfőváros rendez fogadást a kongresszus tiszteletére. Az ünnep nagystílű lesz mind keret, mind méret dolgában. A székesfőváros rendezi pazar bőkezűséggel a nagyszabású ünnepet.

Kedden, június 17-én délelőtt a szövetség folytatja érdemleges tanácskozását. Ez alkalommal a vita akörül a főkérdés körül fog forogni, milyen módszerekkel szolgálhatja a szövetség az egyes országok választójogi küzdelmeit. Ennek kapcsán tárgyalni fogják az egyes országok részéről beérkezett indítványokat, a többi között a magyarok részéről a kongresszus elé terjesztett indítványt is. Délután ifjúsági gyűlés lesz Glücklich Vilma elnöklésével. Ez alkalommal mint meghívott szónokok beszélni fognak: Mrs. Charlotte Perkins-Gillmann, mint az Északamerikai Egyesült Államok delegátusa, Signora Eugénia Lebrecht-Vitali (Olaszország), Lili Backen, Adéle Schreiber (Németország, Ciceli Corbett, Fischer dr., Scharl Drysdale (Anglia), Teleki Sándorné grófné és végül Laufy Aussmuldsson (Izland képviseletében). Arra a gyűlésre, amely a legkülönbözőbb témákat fogja megvitatni, az egész ország ifjúságát meghívja a rendezőség. Este a Zeneakadémia nagytermében Miss Chapmann-Cait elnöklésével nyilvános gyűlés lesz, amelyen Mária Strutt asszony, a német választójogi világszövetség elnöke A nők választójoga a fajnemesítés szempontjából címmel fog fölszólalni. Comtesse Luzifera, Olaszország delegátusa előadásának tárgya: A nők választójoga etikai szempontból, Jane Adams, a Hullhouse egyik elnöke arról a témáról fog előadást tartani, hogy miért kell a modern német választójog, Galli Petrini, Svédország delegátusa A nők választójoga és a demokrácia címmel fog előadást tartani. Végül Reverend Anna Shaw Miért küzdünk? címmel tart előadást.

Szerdán, június 18-án, délelőtt a kongresszus a fővarosi Vigadóban folytatja Chapmann-Catt elnöklésével tanácskozásait. Az alapszabálymódosítások után az a kérdés kerül megvitatás alá, milyen legyen a választójogi szervezetek magatartása a politikai pártokkal szemben. A vitát Svédország delegátusa, Wifksell Anna asszony vezeti. A témához több külföldi delegátus jelentkezett szólásra. Aznap délután kezdi meg tanácskozását a nők választójogáért küzdő férfiak nemzetközi ligája. A második nemzetközi férfiliga kongresszusának napirendjén annak az előadásnak megvitatása szerepel, hogy mit tegyenek a férfiak a nők választójoga érdekében. A nemzetközt férfiliga a vitában való részvételre nemcsak európai, de az újvilágból is ismert nevű férfiakat kért fel. Ezt az ülést a nőkongresszus ülése követi, amelynek az a tárgya, minő a nők választójoga a gyakorlatban. Ez alkalommal Norvégia, Uj-Zéland, Ausztrália és Kalifornia kormányainak hivatalos képviselői ismertetik a nők választójogának eredményeit. Pardó Barán grófnő, Charlotta Perkins-Gillmann, Mrs. Millicent

Garrett Fawcett hasonló tárgyú előadásokat tartanak. Este hajókirándulás lesz a Dunán.

A következő napon, csütörtökön, június 19-én a szövetség tisztikarának megválasztása és a legközelebbi kongresszusra szóló meghivások kerülnek napirendre. A kongresszus egyik kiemelkedő pontja lesz az a gyűlés, amelyet Millicent Garret Fawcett alelnök vezetésével a leánykereskedés tárgyában tartanak. A gyűlést Miss Chapmann-Catt előadása nyitja meg, aki legutóbb tett világkörüli útjában a leánykereskedés tanulmányozását tűzte ki célul. Tanulmánya eredményéről e gyűlésen fog beszámolni. Ugyancsak a leánykereskedelemre vonatkozik Miss Furuhjelm (Finnország), Miss Elise Tupper Wilker (Kalifornia), valamint Uj-Zéland, Ausztrália és Norvégia egy-egy szónokának előadása is, akik arról fognak beszámolni, mennyire csökkentette a nők választójoga a leánykereskedelmet hazájukban. Este a nemzetközi férfiliga tart nyilvános nagygyűlést Lukács György titkos tanácsos elnöklésével. A gyűlés előadói: Hardi országgyűlési képviselő (Anglia), Mechelin szenátor (Finnország), Mike Erneszt Beckmann, a svéd felsőház tagja és a liberális párt elnöke, Vázsonyi Vilmos dr. országgyűlési képviselő, Mansfeld ezredes (Hollandia) és Hermann Barr (Ausztria) lesznek.

Pénteken, június 20-án, délelőtt a szövetség napirendre tűzött és elintézést nem nyert ügyei kerülnek tárgyalásra. Délután Anna Furuhjelm, a szövetség egyik alelnöke elnöklésével előadás-sorozat lesz, amely akörül a kérdés körül fog forogni, hogyan ébreszthetők háziasszonyok, társaságbeli nők, tudományos képzettségű, kenyérkereső asszonyok, szóval azok a nők, akiket a régi szokások, tradiciók és előitéletek lenyügözve tartanak, annak tudatára, hogy az új idők új kötelességekkel és felelősséggel járnak. Az előadás-sorozatnak egyik kiváló szónoka Jane Adams, a Hullhouse egyik elnöke.

A kongresszust búcsúlakoma zárja be, amelynek helyére vonatkozóan még nem döntött véglegesen a bizottság. A kongresszus végrehajtó bizottsága örömmel vette tudomásul és hagyta jóvá ezt a rendkívül gazdag programmot. A végrehajtó bizottság örömmel vette tudomásul, hogy a kongresszus külső fényének sikere teljes biztosítására már csak 20—30,000 koronát kell gyűjteni, ami bizonyára nem fog nehézséget okozni. A kongresszussal kapcsolatos tátrai kirándulások részletes ismertetését és a fényképes albumokat a kongresszus irodája már szétküldötte. Miss Chapmann-Catt és Annie Furuhjelm a kongresszusig még hátralevő időt körünkben tölti.

*

A bécsi Adria kiállítás. A dalmát tengerpart csodáit hivatott elénkbe tárni e szép kiállítás, de minket főként az ethnografiai rész érdekelt, mely e tájakról dúsan van képviselve s aktuális voltánál fogva érdekesebb mint valaha.

Istria naiv horgolt csipkéi tünnek fel legelébb s itt eszünkbe jut, a mi délvidékünk asszonyainak kötött csipkéje, mi méltóbb a kiállításra, mint e fejletlen, Istriában úgylátszik elhanyagolt népipar.

Külön tanulmány a *boszniai husvéti tojások* dús gyűjteménye. Dús arannyal himzett népviseletek között a bosnyák mellett az albán

a legérdekesebb, leggazdagabb. A rézipar mesés motivumait, gyönyörű hatását ismerjük, de abból sohase lát valaki eleget. Faedények, agyagipar világhirre tett szert. Pompás fegyverek, melyek látásától alig tud az ember megszakadni. Ékszerek gyönyörűek, de a filigrán munkák oly szépek, hogy a velencei is elmarad mögöttük. Övcsattok és övek nem egy mondain vágyodását keltik fel.

Bruck-Aufenbergné dús gyűjteményét, csipkék, népies himzésekben nem lehet irigység nélkül szemlélni. Figyelemre méltó könyvet írt a technikákról, melyek minden szaktanítónő el kellene olvasson. Csipke- és tüllmunkakedvelőknek ez a csoport nagy élvezetet szerez.

A dalmát csipkeiskola egy külön stilszerű házban van elhelyezve, hol a lányok népviseletben szemünk előtt varrják pókhálófinom, mesés mintájú bűbájos csipkéiket. Nehéz szívvel haladunk el e kincsek mellett azok, kik szeretjük e dolgokat, de fájdalom, nem dúskálkodhatunk bennök.

Gr. Aufenbergné kedves dolgot művelt. Selyemhernyókat tenyésztett sajátkezűleg, a nyert selymet házilag növényszínekben megfestette s ebből készített művészi kézimunkákat. Népművészeti gyűjteménye is értékes és gazdag,

Jól esett alaposan kiélvezni ismét egy darab istenadta népművészetet, kelet csodáit az albán házban, fenséges szőnyegeket s gyönyörű arany himzéseket. Kézimunka, közvetlen igaz művészt mindenütt. Öröm volt látni, hogy sehol se látjuk a csodált géptechnikát, azért mégis itt akarok erről a föllendült s fejlett iparról is pár szót szólani.

A kézen varrott csipkének hatalmas konkurrenciája a csipkehimzőgép. Egy ilyen gép 58,000 márkába kerül és *Lahn* csehországi mérnök találmánya. A gépek Plauenben készülnek s villanyerő hajtja őket. A minta a gép oldalán van elhelyezve, melyet csak mérnök rajzolhat a géphez, mert a gép szerkezete határozza meg a minta beosztását.

A munka gyorsaságát legjobban megítéljük, ha tudjuk, hogy 100 mm szélességű csipkéből 10 óra alatt 900 méter csipkét készít a gép.

Ruhadíszül is nagyon felkapta jelen divatunk a gépipart. De a legmagasabb fokú művészet azért még mindig a magunk tervezte kézimunka marad. Azért csak menjünk minél gyakrabban a nép műkincsei közé s ebből az egészséges forrásból merítsünk ihletet.

Poznan Jolán.

*

A nyomorék gyermekek új otthonát, a Mexikói út 63. szám alatt május 4-én avatták fel megható ünnepiességgel. A nyomorék gyermekek otthonát Róthfeld Richard kezdeményezte. Az általa életrehivott egyesület, mely mindössze 10 éves multra tekinthet vissza, bámulatos munkát végzett, pedig másik kezdeményezőjét a korán elhunyt dr. Verédy Károly székesfővárosi kir. tanfelügyelőt, már megalakulása első éveiben elvesztette. Szinte csodálatos, hogy e 10 év alatt az egyesület 330.000 koronát tudott a ház építési költségeire összegyűjteni. Kinek a szive is maradhatna érzéketlen, ha arról a

mélységes szomorúságról hall, mely a védtelen nyomorék gyermekek sorsát jellemzi, s ha látja mint enyhül e szomorú sors, ha gyermekek rendszeres gondozásban, gyógykezelésben részesülnek és dolgozni megtanulnak. A főváros maga 52.000 koronát adott az építkezésre s király Ő Felsége az állami sorsjáték jövedelméből 12.500 koronát. Az egyesület sokat köszönhet elnökének, báró Dániel Ernőnének és ügyvezető elnökének dr. Medgyes Simonnak. Kivülök az ügyvezető alelnök Mautner Adolf fáradt sokat és szép eredménnyel az épület létesítése és berendezése érdekében.

*

Özv. Nendtvich Gusztávné síremléke. A kerepesi úti temetőben június 1-én helyezték el özv. Nendtvich Gusztávné szül. Hoffmann Jolán síremlékét, melyet az állami Nőipariskola tantestülete és Felügyelő Bizottsága állított az iskola nagy érdemü, szeretett igazgatójának. A sírkőre, melyet a zalatnai állami kőfaragó iskolában készítettek a Nőipariskola a következő emléksorokat vésette.

«Ki életedben meg soh»-sem pihentél,
Ki éltedet másoknak áldozád,
Magad feledve, áldást osztva éltél,
Az elhagyottat, árvát gondozád:
Pihenj most békén! Annyiunk szivéből
Száll érted égbe ájtatos ima.
Jóságodért mindig szeretve áldva,
Emléked el nem feledjük soha».

*

Fürdői kedvezmények az 1913. évre a *Mária Dorothea Egyesület* tagjai számára.

1. Czirkvenicán a Délmagyarországi Közművelődési egyesület szanatóriumában a nyári két hónap kivételével öt félingyenes és öt egyéb kedvezményes hely az egyesület tagjai és azok gyermekei részére.

2. Szobráncon az egyesület két tagja az egész idényben a lakás árából 50%-ot, ingyen fürdőt és idénydíjmentességet.

3. Bártfa-fürdőben egy tagnak ingyen fürdő- és gyógydíjelengedés (szegénységi bizonyitvány is szükséges) több tagnak félárú fürdők.

4. Búziás-fürdőben az egyesület tagjainak az elő- és utóidényben a fürdők árából (lápmórfürdők) kivételével) 30%, az igazgatósághoz tartozó lakások árából 30%.

5. Csíz-fürdőben május 1-től június 15-ig és augusztus hó 16-tól szeptember végéig fürdőárak és gyógyhelyilletékből 50%; ezen kívül augusztus 5-től szeptember végéig egy tag részére ingyenfürdő, gyógy- és zenedíj elengedése.

6. Uj-Tátrafüreden júl. és aug. hó kivételével egy teljesen ingyenszoba világítással és kiszolgálattal; szabad fürdés és orvosi kezelés.

7. Stóosz-fürdőben az elő- és utóidényben 80 fillérért szoba, a fürdő árából 20% és a gyógydij teljes elengedése.

8. Marosujvári kincstári sósfürdőben kedvezményes bérlet- és napijegyek gőz-, társas, kádfürdő és uszodába.

9. Zsögöd-fürdőben teljes ellátás, lakás, világítás, takarítás, bór-

víz, hideg fürdő minden nap, havonként egy személyre 100 korona; meleg fürdő 60 fillér ráfizetéssel. Zenedíj, gyógyhelyilleték nincs.

10. Császárfürdőbe 200 drb kedvezményes fürdőjegy váltására jogosító utalvány.

11. Vizana-fürdőben elő- és utóidényben 50%, főidényben 25%-os engedmények.

12. Feketehegy-fürdőben az elő- és utóidényben lakásból 75%, vízgyógyhasználatnál 25%. Gyógyhelyilleték nincs.

13. Gyertyánliget-fürdőben három tagnak az egész idényben a lakás-, fürdő-, gyógy- és zeneilletményekből 30%.

14. Előpatak-fürdőben május 1-től júl. 1-ig és aug. 20-tól szept. 30-ig a gyógy- és zenedíj fele, a lakás árából 50%.

15. Daruvár vasas és iszapfürdőben az elő- és utóidényben a lakás árából 50%, a fürdő árából 50%, a főidényben jún. 15-től aug. 31-ig a lakásból 10%, a fürdőből 50%.

16. Szováta fürdőben az összes nyilt fürdőkben 50%.

17. Borszékre a fürdőn való tartózkodás idejére 10% a zene-, gyógy- és fürdődíjakból.

18. Vihnye-fürdőben a fürdők árából 50% (I. oszt. különfürdők kivételével) a lakások árából 50%, de utóbbit csak az elő- és utóidényben.

19. Lucski-fürdőben három tag számára az egész idényben a fürdő, lakás- és gyógydíjból 50%.

20. Korona-fürdőben szobák 1·20 K-tól, napi ellátás 3·20 K állandó vendégnek az étlapból 20%, a hideg fürdőből 25%, a gyógydíjból 50%.

21. Pöstyénben a tisztviselői penzió keretében négy heti kurát körülbelül 300 K-ért. Ezenkívül négy egyesületi tagnak a kád- és medencefürdők áraiból 25%.

22. Balf-fürdőben lakást és fürdőhasználatot féláron.

23. Tarcsa-fürdőben az egész idényben a fürdőárakból és gyógydíjból 25%, de az illető tagnak a fürdőtelepen kell lakni. Elő- és utóidényben a lakás árából 40%.

Fürdői kedvezményekért az egyesületnek csak oly nőtagja folyamodhatik, ki tanítással vagy neveléssel foglalkozik, de csak abban az esetben részesül benne, ha kérvényéhez mellékeli a folyó 1913. évre szóló tagsági jegyét. A bélyegmentes kérvény a Mária Dorothea Egyesület elnökségéhez címezve, Budapestre, VIII. ker Orczy-út 6. szám alá küldendő.

*

Londonba utazóknak melegen ajánlható a «Hotel Westbourne» magánszálloda (137 Westbourne Terrace, Hyde Park W.) a város legszebb legegészségesebb részében, a gyönyörű Hyde Park közelében, a földalatti vasutak állomásainak és több omnibuszvonal közvetlen közelében. Igen izléses és kényelmes berendezés, kitünő ellátás. A lakás és teljes ellátás naponta 6, hetenként 35 shillingnél kezdődik. A szálló tulajdonosa magyar ember, de a vendégek túlnyomóan angolok.

IRODALOM.

Békefi-emlékkönyv. DOLGOZATOK BÉKEFI REMIG EGYETEMI TANÁRI MŰKÖDÉSÉNEK EMLÉKÉRE. Irták tanítványai. Budapest, Stephaneum-nyomda r.-t. 1912. N. 8.-r. 437 l.

«Könyvismertetés» helyett helyesebb, a helyzetnek megfelelőbb, jellemzőbb cím lenne: «A tanár és tanítványai». A Békefi-emlékkönyvben ugyanis 31 dolgozat jelent meg, melyeket mind tanítványai írtak, amely körülmény igen érdekes fényt vet arra a viszonyra, amelyben Békefi Remig és tanítványai egymással állottak.

E cikkeknek értéke nagyon különböző. Ennek oka: a tárgy, a felfogás, a módszer, a kidolgozás, a stílus különfélesége, no meg az íróknak egymástól eltérő egyénisége, tudása, lelkiismeretessége, képzettsége. Igaz, a szerkesztőnek: Pintér Jenőnek már a puszta neve is elég garancia arra, hogy abszolút értéktelen, nagyon sekélyes dolgozat az albumban mégsem láthatott napvilágot, de azért az ő keze is meg volt kötve. Mert két dolog ám: tudományos folyóiratot szerkeszteni és albumot állítani össze. Amíg a lapszerkesztő a neki nem tetsző cikkeknek nem ád helyet lapjában, addig az albumszerkesztő kénytelen olyan dolgokat is közlésre elfogadni, melyek a kívánt mértéket nem ütik meg. Ez a dolog természetéből folyik. A szakfolyóiratoknál a cikkek közölhetőségében annak tudományos értéke dönt, míg az albumnál a vezető elv: a megemlékezés. Ezért nem lehet visszavetni igen gyakran azoknak dolgozatát, akiknek bár nincs tehetségük az írásra, mégis le akarják roni elismerésüket, hálájukat, szeretetüket az ünnepelttel szemben, kinek tiszteletére az albumot kiadják.

Ujból hangsúlyozzuk, hogy csak néhány kevésbbé értékes cikk csúszott be az albumba, a legtöbbje tartalmas, nivós, önálló kutatásokon alapuló, szóval méltó annak a tudósnak nevéhez, kinek nagysága előtt 31 tanítványa hajtotta meg az elismerés lobogóját, bizonyságot téve arról, hogy Békefi Remiget ismerik el mesterüknek, vezetőjüknek, irányítójuknak tudományos munkálkodásaikban.

És ez nagy, igen nagy szó!

A magyar egyetemi tanítás ellen elhangzott számos panasz között nem a legutolsó az, hogy az egyetemi tanárok hallgatóik tudományos kiképzésére nem vetnek nagy súlyt. A legtöbb egyetemi tanár kisebb-nagyobb lelkiismeretességgel, pontossággal elvégzi előírt kötelességét, a hallgatóiban egyszerű vizsgázóanyagot lát, akiktől a maga tudományát követeli anélkül, hogy evvel a tudománnyal hallgatóit megismertette volna. Van olyan is, aki kiválaszt magának egy-egy

«kedvenc»-et, akit az egyetemen (ahol kiszolgáltatja magát vele), sőt később is tol, segít, pártol, de a többi hallgatóival keveset, vagy egyáltalában semmit sem törődik. Ritkák azok az igazi tanárok, kik tárgyukat megkedveltetve, megszerettetve, iskolát alapítottak, gárdát neveltek, tanítványokat küldtek ki az országba, akik eszméiknek (már az önállókat értjük, nem a külföldi, különösen a német tudományos világ asztaláról lehullott morzsákat) hirdetői, továbbfejlesztői, fenntartói és terjesztői lettek; kiket a tudományos módszer közössége, egyazon forrásból táplálkozó magasabbrendű szempontoknak alkalmazása, a tárgynak, helyesebben magának a tudománynak önzetlen szeretete köt össze.

Egy futó pillantás az egyetemi tanárokra és volt tanítványaikra mindenkit meggyőzhet arról, hogy a tudományos irodalmunk legifjabb munkásai nagyon keveset köszönhetnek tanáraiknak, azok tanításainak, ösztönzésének, útbaigazításainak, lelkesítésének. Legtöbbje maga jött rá a tudományos mesterfogásokra. Szemét maga szoktatta meg ahhoz, hogy buvárlataiban valamit meglásson, észrevegyen. Maga jött reá, hogyan kell a roppant nagy tudományos anyag felett uralkodni. Ezért az egyetemtől való megválás a legtöbb ifjúnak azt is jelentette, hogy végleg megvált tanárjától, akivel ritkán, vagy sohasem kereste többé a tudományos érintkezést és inkább külföldi tekintélyhez szegődött.

A található, csekélyszámú kivételek között egyik legelső helyet Békefi Remig foglalja el, aki rendelkezett a lelkesítés csodás varázsvesszejével; aki az ifjúságnak maga köré gyűjtött kisded csapatát úgy vezette be a tudomány labirintusába, hogy azok a tőle kapott irányítás-fonalával nem tévedtek el, hanem otthonosan forgolódtak; akik örömmel és féltő gondoskodással állott mindenkor tanítványai mellé, ha azok kutattak, buvárkodtak, dolgoztak, tanultak; s aki most is, a jövőben is mindenkor ugyanígy fog cselekedni. Erre biztosíték nemcsak a «Művelődéstörténeti értekezések» sorozatában megjelent 60 dolgozat, nemcsak a 31 növendék tanulmányát magában foglaló album, hanem Békefi Remig egyénisége is, aki nem szűnt meg tanítványait szeretni akkor, amidőn az egyetemi katedrát apáti székkel felcserélte.

A tanár és tanítványai között uralkodó eme benső viszonynak bizonyára még sok értékes gyümölcse lesz a magyar tudományosságnak előrehaladására, dicsőségére és minden magyarnak igaz örömére.

Keller Imre.

*

Dr. Máday Andor: A HÁBORÚ ÉS A BÉKE SZOCIOLÓGIÁJA.

E könyv szerzője pacifistának vallja magát, nem szentimentalizmusból, hanem a logika erejénél fogva. Világos észjárása a következő megfigyelésekből vonja le következtetéseit: Az embert megélhetése bizonyos javak megszerzésére ösztönzi. E javak megszerzéséért vagy együttesen működik embertársaival, vagy szembekerül velük, azaz vagy békében él embertársaival vagy harcba keveredik velük. «A *harc* anarchiát, bizonytalanságot, értékpazarlást jelent, a *béke* rendet, egyensúlyt, jogot, az értékek védelmét.» Azután kifejti érdekesen és világosan a harcnak is meg a békének is okait, valamint az átmeneti

jelenségeket, mikor az érdekek összeütközése is összműködéshez, azaz békéhez vezet. — Ha összevetjük a multat a jelennel, kitűnik, hogy a társadalmi fejlődés a béke felé halad. Ezt bizonyítja először a szabálytalan küzdelem átmenete a szabályozott küzdelemhez, másodszor ennek átmenete a rendhez s végül harmadszor a kegyetlenségek apadásának és a humánus érzelmek növekedésének tendenciája. E három tétel fejtegetése a könyv tulajdonképeni célja, de ezeknek részletezése már meghaladja e rövid ismertetés keretét.

Melegen ajánljuk e könyv olvasását nemcsak a békebarátoknak, hanem mindazoknak, akiket az emberiség fejlődése érdekel. A könyv tartalma érdekes és tanulságos, stílusa világos és kellemes. *Sz. G.*

*

A Franklin-Társulat *Kultura és Tudomány* című új vállalatában egy kiváló francia szociológus, *G. Palante* műve a lehető legvilágosabb összefoglalása mindannak, ami a szociológiai tanulmánynak alapja és kiinduló pontja lehet. A szociológia eddigi óriási irodalmán alapszik, ebből vonja le és állapítja meg az eredményeket, megjelöli a további kutatás szempontjait és irányait és mindenekfölött, ami a legfontosabb, bevezet a szociológiai gondolkodásba. Kellemes, könnyen olvasható, érdekes és mégis szabatos előadásánál fogva is kiválóan alkalmas, hogy a szociológia iránt érdeklődő minden művelt ember élvezettel s tanulsággal forgathassa. A kitünő munkát *dr. Mikes* Lajos fordította magyarra.

MARX és MÉREI tudományos műszerek gyára
Budapest, VI., Aradi-utca 60.

Gyártanak
saját gyártelepükön
mindennemü
fizikai, kémiai és laboratoriumi tanszereket.
Elismert elsőrangu gyártmány.

A gyártelepen saját, jól felszerelt **kisérleti laboratorium** van, amely a tanár urak rendelkezésére áll.

Kitüntetve: 1906-ban *állami ezüstéremmel*, 1907-ben a budapesti balesetügyi kiállításon *állami ezüst éremmel*, 1907-ben a pécsi orsz. kiállításon *aran éremmel.*

A gyártelepen 80 alkalmazott van állandóan foglalkoztatva

1908 május hótól telepünket
VI., Bulcsu-utca 7. sz. alatt
e célra épített, a legmodernebbül berendezett épületbe helyeztük át.

Telefon 21-06

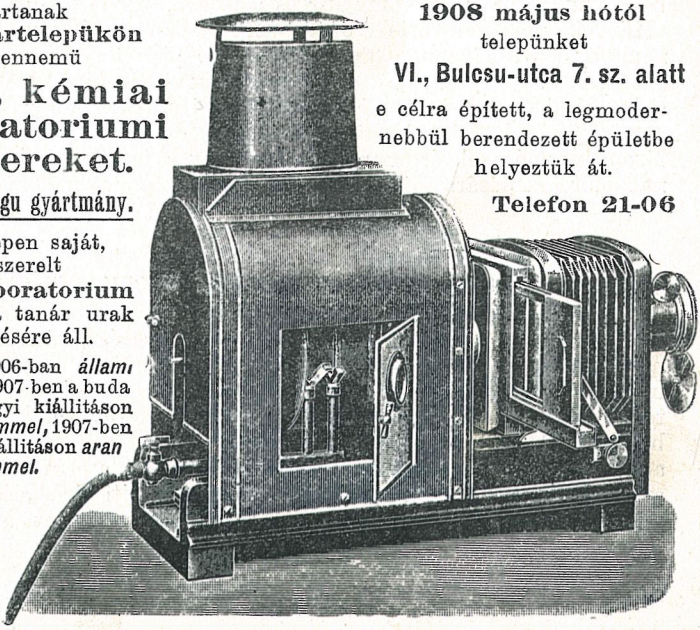

Fizikai *Kémiai*

Földrajzi *Természetrajzi*

stb.

tanszereknek legjobb beszerzési forrása

ERDÉLY ÉS SZABÓ

laboratoriumi felszerelések és tanszerek gyára

Budapest, VIII., Baross-utcza 21.

Mechanikai gyár. *Üvegtechnikai műhely.*

Képes árjegyzék ingyen és bérmentve.

Alapíttatott 1880. *Állami érem 1896.*

Pfaff-

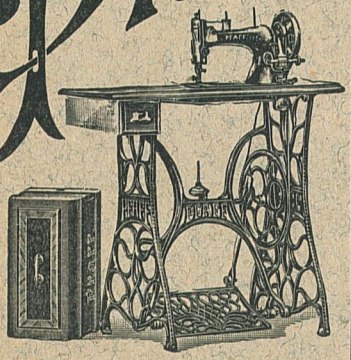

varrógépek a legjobbak!

HERBSTER KÁROLY

varrógép-nagyraktára

a világhírű

PFAFF-varrógépek

vezérképviselője

Budapest, VII., Károly-körút 9.

Nagy javítóműhely!

Képes nagy árjegyzék kivánatra ingyen és bérmentve.

A **Franklin-Társulat** kiadásában **Budapesten** (IV., Egyetem-utcza 4. sz.) megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

KULTURA ÉS TUDOMÁNY

A Franklin-Társulat új vállalata.

A «**Kultura és Tudomány**» vállalat a nagy magyar olvasóközönséget akarja szolgálni. Tetszetős köteteit felajánlja mindazoknak, kik a mindennapi élet zsibbasztó fáradalmai után a nagy eszmék és eszmények világában keresnek üdülést és új erőt.

Kötetei mindenkor igaz mesterek művei. Irodalmi alakjukban kifogástalanok. Tanításukban érdekesek és értékesek. Nem felületesek, de mégis népszerűek. Aktuálisok, de mégis állandó becsűek. A haladás zászlaját lobogtatják, de tisztelnek minden igaz meggyőződést.

Hogy mikép és minő eszközökkel kíván a «**Kultura és Tudomány**» dolgozni, arra a legrészletesebb programmnál is jobban tájékoztat az eddig megjelent könyvek felsorolása.

A vállalat első sorozata hét mű nyolcz kötetben:

1. SZÉCHENYI ESZMEVILÁGA. Első kötet. *Gaal Jenő, Beöthy Zsolt, Prohászka Ottokár, Kenessey Béla, Gróf Vay Gáborné, gróf Andrássy Gyula* tanulmányai. Ára 1 K 60 f.
   A legkiválóbb magyar Széchenyi-ismerők tanulmányai, melyek együttvéve teljes képét adják majd szellemi és erkölcsi világának s valósággal megelevenítik izgatóan érdekes alakját. Három kötetre van tervezve.
2. A SZIKRATÁVIRÓ. *A. Slaby* tanárnak a német császár előtt tartott felolvasásai után átdolgozta *Kreuzer Géza* mérnök. Ára 1 K 20 f.
   A jelenkor egyik legnevezetesebb találmányának szemléletes ismertetése, a szakember biztos tudásával és a népszerű író világosságával, úgy hogy minden laikus élvezettel és tanulsággal olvashatja.
3-4. A TERMÉSZETTUDOMÁNY FEJLŐDÉSÉNEK TÖRTÉNETE. Két kötet. Irta *Wilhelm Bölsche*, fordította *Schöpflin Aladár*. Ára 2 K 40 f.
   Mozgalmas rajza annak a küzdelemnek, melyet az ember a természet megismeréséért vív évezredek óta. Nem száraz tudománytörténet, hanem eleven képe annak a folytonos erőfeszítésnek, melylyel az ember világfelfogását mélyíteni igyekszik.
5. KANT-BREVIARIUM. Kant világnézete és életfelfogása. A művelt ember számára Kant irataiból összeállította *dr. Gross Félix*, fordította *Dr. Polgár Gyula*. Ára 1 K 60 f.
   Kant világnézetét saját szavaival jellemzi e könyv, műveiből készült gyűjtemény, mely minden ismertetésnél jobban érteti meg a nagy filozófust.
6. AZ EMBERISÉG JÖVŐJE. Irta *Heinrich Lhotzky*, ford. *Schöpflin Aladár*. Ára 1 K 20 f.
   Pillantás a jövőbe, a mai szellemi élet mozgató erőiből való filozófiai következtetés útján. Hittel és lendülettel teli megrajzolása a megértés, a gondolatszabadság és a magasabb erkölcsi állapotának, mely az emberiségre vár.
7. A VAGYON TUDOMÁNYA. Irta *I. A. Hobson*, fordította *dr. Sidó Zoltán*. Ára 2 K.
   A közgazdasági élet tényezőinek fejlődésükben és összefüggésükben való ismertetése, nemcsak népszerű közgazdaságtan, hanem egyúttal bevezetés a közgazdasági gondolkodásba.
8. A SZOCZIOLÓGIA VÁZLATA. Irta *G. Palante*, fordította *dr. Mikes Lajos*. Ára 1 K 60 f.
   Rövid, szabatos és világos összefoglalása a szociológia mai módszereinek és eredményeinek, megbízható és kellemes tájékoztató abban a tudományban, mely ma leginkább foglalkoztatja a gondolkodó emberek elméjét.

A «**Kultura és Tudomány**» kötetei teljesen egyöntetű kiállításban, **egyforma, csinos és tartós vászonkötésben**, gondos és szép nyomással jelennek meg.

A «KULTURA ÉS TUDOMÁNY» kötetei kaphatók minden könyvkereskedésben.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.